ΑΠΟΦΑΣΗ ΤΟΥ ΠΡΩΤΟΔΙΚΕΙΟΥ (τρίτο πενταμελές τμήμα)

της 12ης Δεκεμβρίου 2000 *

Στην υπόθεση T-296/97,

Alitalia — Linee aeree italiane SpA, με έδρα τη Ρώμη (Ιταλία), εκπροσωπούμενη από τους F. Sciaudone και G. M. Roberti, δικηγόρους Νάπολης, M. Siragusa, δικηγόρο Ρώμης, G. Scassellati Sforzolini, δικηγόρο Μπολώνιας, M. Beretta, δικηγόρο Bergamo, και F. M. Moretti, δικηγόρο Βενετίας, καθώς και αρχικά, από τους A. Tizzano, δικηγόρο Νάπολης, και M. Bay, δικηγόρο Μιλάνου, με τόπο επιδόσεων στο Λουξεμβούργο το δικηγορικό γραφείο των Elvinger, Hoss και Prussen, 2, place Winston Churchill,

προσφεύγουσα,

κατά

Επιτροπής των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, εκπροσωπούμενης από τον Δ. Τριανταφύλλου, μέλος της Νομικής Υπηρεσίας, επικουρούμενο από τους A. Abate και E. Cappelli, δικηγόρους Ρώμης, με αντίκλητο στο Λουξεμβούργο τον C. Gómez de la Cruz, μέλος της Νομικής Υπηρεσίας, Centre Wagner, Kirchberg,

καθής,

* Γλώσσα διαδικασίας: η ιταλική.

υποστηριζόμενης από τις

Air Europe SpA, με έδρα το Gallarate (Ιταλία), εκπροσωπούμενης από τους L. Pierallini και A. Costantini, δικηγόρους Ρώμης, με αντίκλητο στο Λουξεμβούργο τον δικηγόρο A. Lorang, 51, rue Albert 1er,

και

Air One SpA, με έδρα το Chieti (Ιταλία), εκπροσωπούμενης από τους M. Merola, δικηγόρο Ρώμης, και A. Sodano del Foro Adele, δικηγόρο Νάπολης, με αντίκλητο στο Λουξεμβούργο τον δικηγόρο A. Lorang, 51, rue Albert 1er,

παρεμβαίνουσες,

που έχει ως αντικείμενο προσφυγή με την οποία ζητείται η ακύρωση της αποφάσεως 97/789/ΕΚ της Επιτροπής, της 15ης Ιουλίου 1997, σχετικά με την αύξηση του κεφαλαίου της εταιρίας Alitalia (ΕΕ L 322, σ. 44),

ΤΟ ΠΡΩΤΟΔΙΚΕΙΟ ΤΩΝ ΕΥΡΩΠΑΪΚΩΝ ΚΟΙΝΟΤΗΤΩΝ
(τρίτο πενταμελές τμήμα),

συγκείμενο από τους K. Lenaerts, Πρόεδρο, J. Azizi, R. M. Moura Ramos, M. Jaeger και P. Mengozzi, δικαστές,

γραμματέας: J. Palacio González, υπάλληλος διοικήσεως,

έχοντας υπόψη την έγγραφη διαδικασία και κατόπιν της προφορικής διαδικασίας της 27ης Ιουνίου 2000,

εκδίδει την ακόλουθη

Απόφαση

Ιστορικό της διαφοράς

1 Η προσφεύγουσα είναι αεροπορική εταιρία της οποίας το κεφάλαιο κατείχε, την 1η Ιουλίου 1996, μέχρι ποσοστού 90 % περίπου, η ιταλική κρατική εταιρία χαρτοφυλακίου Istituto per la ricostruzione industriale SpA (στο εξής: IRI), το δε υπόλοιπο κατείχαν ιδιώτες επενδυτές.

2 Η προσφεύγουσα κατέχει την πέμπτη θέση μεταξύ των ευρωπαϊκών αεροπορικών εταιριών από άποψη μεταφερομένων επιβατοχιλιομέτρων, μετά τις British Airways, Lufthansa, Air France και KLM. Ο κύκλος εργασιών της, της τάξεως των 7 830 δισεκατομμυρίων ιταλικών λιρών (ITL) το 1996 (περίπου 4 δισεκατομμύρια ευρώ), συγκρίνεται προς εκείνον της SAS και λίγο μικρότερος εκείνου της Swissair. Μολονότι το δίκτυο της προσφεύγουσας καλύπτει κυρίως την Ιταλία και την Ευρώπη, εκτείνεται επίσης σε 40 περίπου διηπειρωτικές συνδέσεις στη Βόρειο και Νότιο Αμερική, την Αφρική, τη Μέση Ανατολή και την Άπω Ανατολή.

3 Η προσφεύγουσα έχει συμμετοχές στο κεφάλαιο άλλων αεροπορικών εταιριών. Έτσι, ελέγχει κατά 100 % την εταιρία Avianova, μετονομασθείσα τον Ιούλιο 1996, σε Alitalia Team SpA (στο εξής: Alitalia Team), και έχει συμμετοχές ύψους 45 % στο κεφάλαιο της εταιρίας ναυλωμένων πτήσεων Eurofly και 27,61 % σε εκείνο της Air Europe. Κατά τον χρόνο ασκήσεως της προσφυγής, κατείχε ακόμη το 30 % της εθνικής ουγγρικής εταιρίας Malev.

4 Η προσφεύγουσα έχει επίσης περιορισμένο αριθμό συμμετοχών στο κεφάλαιο εταιριών των οποίων η δραστηριότητα είναι συναφής με τις αερομεταφορές. Πάντως, οι αεροπορικές μεταφορές επιβατών και εμπορευμάτων αντιπροσωπεύουν το 92 % του συνόλου του κύκλου εργασιών του ομίλου.

5 Στις αρχές της δεκαετίας του '90, η προσφεύγουσα υπέστη μείωση ιδίων κεφαλαίων. Κατά την ίδια αυτή περίοδο, η προσφεύγουσα έπρεπε να αντιμετωπίσει τις δυσχέρειες που συνδέονταν με τον Πόλεμο του Κόλπου, την οικονομική ύφεση των ετών 1992 και 1993 στον αεροπορικό τομέα και τον αυξημένο ανταγωνισμό που προέκυπτε από τη διαδικασία ελευθερώσεως της αγοράς στις αερομεταφορές. Κατά συνέπεια, η μέση απόδοση ανά μονάδα της προσφεύγουσας (yield) μειώθηκε κατά 22 % μεταξύ 1990 και 1995. Τα γεγονότα αυτά οδήγησαν την προσφεύγουσα να μειώσει το κόστος της και να βελτιώσει την παραγωγικότητά της, μειώνοντας ιδίως το προσωπικό εδάφους. Επίσης, το κόστος εκμεταλλεύσεως ανά προσφερόμενο τονοχιλιόμετρο μειώθηκε κατά 13 % και ο αριθμός των προσφερόμενων τονοχιλιομέτρων ανά απασχολούμενο αυξήθηκε κατά 60 % κατά την περίοδο 1990-1995.

6 Παρά τις προσπάθειες αυτές, η προσφεύγουσα δεν κατόρθωσε να επανέλθει σε μια πορεία αποδόσεως. Το χρέος της ανήλθε από 653 δισεκατομμύρια ITL το 1990 σε 3 420 δισεκατομμύρια ITL το 1995, δημιουργώντας σημαντικές χρηματοπιστωτικές δαπάνες.

7 Στις 31 Μαρτίου 1996, οι συσσωρευμένες ζημίες της προσφεύγουσας ανέρχονταν σε 905 δισεκατομμύρια ITL και η καθαρή περιουσία της εταιρίας μειώθηκε σε 150 δισεκατομμύρια. Η κατάσταση αυτή οδήγησε την προσφεύγουσα να υιοθετήσει, τον Ιούλιο του 1996, σχέδιο αναδιαρθρώσεως για την περίοδο 1996-2000, συνοδευόμενο από πρόγραμμα σημαντικών εισφορών κεφαλαίου εκ μέρους του IRI.

8 Το σχέδιο αναδιαρθρώσεως περιελάμβανε δύο φάσεις, τη φάση εξυγιάνσεως (1996-1997) και τη φάση αναπτύξεως (1998-2000).

9 Η φάση εξυγιάνσεως απέβλεπε στη μείωση του κόστους εκμεταλλεύσεως της προσφεύγουσας και στην επαναφορά σε λογικό επίπεδο του λόγου «ξένα κεφάλαια/ίδια κεφάλαια». Κατά συνέπεια, η φάση αυτή περιελάμβανε ένα χρηματοοικονομικό σκέλος και ένα διαχειριστικό σκέλος. Το διαχειριστικό σκέλος έτεινε στο να καταστήσει βραχυπρόθεσμα ανταγωνιστική την επιχείρηση με την επιδίωξη τριών κύριων στόχων: τη μείωση του κόστους, τη βελτιστοποίηση των εσόδων και την πώληση των μη στρατηγικών δραστηριοτήτων.

10 Όσον αφορά ειδικότερα τη μείωση του κόστους, αυτή θα πραγματοποιούνταν με τη βελτίωση της παραγωγικότητας και τη συγκράτηση των μισθών. Η συμφωνία στην οποία κατέληξαν η επιχείρηση και οι συνδικαλιστικοί εκπρόσωποι στις 19 Ιουνίου 1996 θα είχε ως αποτέλεσμα, κατά την πενταετή περίοδο 1996-2000, να εξοικονομηθούν πέραν των 1 000 δισεκατομμυρίων ITL. Ως αντιστάθμισμα σ' αυτή την πτώση του μισθολογικού κόστους, το προσωπικό της προσφεύγουσας θα ελάμβανε μετοχές της Alitalia αξίας 310 δισεκατομμυρίων ITL (μαζί με τις φορολογικές επιβαρύνσεις και τις ασφαλιστικές εισφορές 520 δισεκατομμύρια ITL), που αντιστοιχεί στην ετήσια εξοικονόμηση που θα πραγματοποιηθεί τελικά όσον αφορά το κόστος εργασίας. Το σχέδιο προβλέπει επίσης τη σύσταση μιας αυτόνομης εταιρίας, ελεγχόμενης εξ ολοκλήρου από την προσφεύγουσα, η οποία θα προσλάβει το νέο προσωπικό καμπίνας υπό λιγότερο δαπανηρούς όρους. Η νέα αυτή εταιρία, η Alitalia Team, συστάθηκε στις 23 Ιουλίου 1996.

11 Το χρηματοοικονομικό σκέλος του σχεδίου που κοινοποιήθηκε στην Επιτροπή τον Ιούλιο του 1996 προέβλεπε εισφορές κεφαλαίου συνολικού ύψους 3 310 δισεκατομμυρίων ITL: 1 500 δισεκατομμύρια που θα εισέφερε το IRI πριν το τέλος του 1996, 1 500 δισεκατομμύρια αποτελούντα τη δεύτερη δόση που θα καταβαλλόταν το 1997 και 310 δισεκατομμύρια αντιστοιχούντα στη συμμετοχή του προσωπικού στο κεφάλαιο της επιχειρήσεως όπως αναφέρθηκε στη σκέψη 10 ανωτέρω. Μεταξύ των 1 500 δισεκατομμυρίων που αντιστοιχούν στην πρώτη δόση, 1 000 δισεκατομμύρια είχαν ήδη καταβληθεί στην προσφεύγουσα εκ μέρους του IRI τον Ιούνιο του 1996.

12 Η φάση αναπτύξεως στηριζόταν κυρίως στην έναρξη λειτουργίας από το 1998 του κεντρικού κόμβου ανταποκρίσεων της Malpensa. Σύμφωνα με το σχέδιο, η ανάπτυξη του αεροδρομίου της Malpensa θα επέτρεπε στην προσφεύγουσα να βελτιώσει τη

θέση της σε μια από τις σημαντικότερες και πλουσιότερες αγορές της Ευρώπης: εκείνη της Βόρειας Ιταλίας. Η δημιουργία του κόμβου της Malpensa θα συνοδευόταν από αναδιάρθρωση του τερματικού σταθμού του αεροδρομίου της Ρώμης-Fiumicino το οποίο αποτελούσε τότε τον άξονα του δικτύου της προσφεύγουσας. Εξάλλου, κατά τη φάση της αναπτύξεως, η προσφεύγουσα είχε την πρόθεση να εκτελεί ειδικά τακτικά δρομολόγια στις σημαντικότερες ιταλικές εσωτερικές πτήσεις, να αναδιοργανώσει το διεθνές της δίκτυο, να αναπτύξει στρατηγική συμμαχιών με εξωτερικούς εταίρους και να αυξήσει τον στόλο της.

Διοικητική διαδικασία

13 Με έγγραφο της 29ης Ιουλίου 1996, οι ιταλικές αρχές πληροφόρησαν την Επιτροπή σχετικά με το σχέδιο αναδιαρθρώσεως. Επρόκειτο, κατά τις ιταλικές αρχές, για ένα σχέδιο το οποίο ουσιαστικά είχε ως σκοπό να προετοιμάσει την ιδιωτικοποίηση της προσφεύγουσας και δεν περιελάμβανε στοιχεία ενισχύσεως.

14 Με έγγραφο της 9ης Αυγούστου 1996, η Επιτροπή ανέφερε στις ιταλικές αρχές ότι το εγχείρημα θα εξεταστεί ενόψει των διατάξεων του άρθρου 92 της Συνθήκης ΕΚ (νυν, κατόπιν τροποποιήσεως, άρθρου 87 ΕΚ) και στο πλαίσιο της διαδικασίας που προβλέπει το άρθρο 93, παράγραφος 2, της Συνθήκης ΕΚ (νυν άρθρο 88, παράγραφος 2, ΕΚ).

15 Η Επιτροπή αποφάσισε, στις 9 Οκτωβρίου 1996, να κινήσει τη διαδικασία του άρθρου 93, παράγραφος 2, της Συνθήκης σχετικά με τις αυξήσεις κεφαλαίου που προέβλεπε το σχέδιο. Πληροφόρησε συναφώς τις ιταλικές αρχές με το από 21 Οκτωβρίου 1996 έγγραφο, το οποίο υπήρξε αντικείμενο ανακοινώσεως που δημοσιεύθηκε, στις 16 Νοεμβρίου 1996, στην *Επίσημη Εφημερίδα των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων* (ΕΕ C 346, σ. 13, στο εξής: ανακοίνωση της 16ης Νοεμβρίου 1996).

16 Με την ανακοίνωση της 16ης Νοεμβρίου 1996, η Επιτροπή εξήγησε ότι η κίνηση της διαδικασίας δικαιολογούνταν από τη φύση των εισφορών κεφαλαίου που πραγματοποίησε το IRI, οι οποίες μπορούν να χαρακτηρισθούν ως κρατικοί πόροι κατά την έννοια του άρθρου 92, παράγραφος 1, της Συνθήκης, και από τις σοβαρές αμφιβολίες της Επιτροπής σχετικά με:

— την ύπαρξη ενισχύσεως, δεδομένου ότι υπάρχουν ελάχιστες πιθανότητες να αμειφθεί ικανοποιητικά η χρηματοδοτική προσπάθεια του IRI·

— τη δυνατότητα μια ενδεχόμενη ενίσχυση να τύχει μιας από τις παρεκκλίσεις που προβλέπει το άρθρο 92, παράγραφοι 2 και 3, της Συνθήκης.

17 Η Επιτροπή απευθύνθηκε στην ανεξάρτητη επιχείρηση συμβούλων (Ernst & Young) προκειμένου να συγκεντρώσει πληροφορίες για πολλά ζητήματα για τα οποία είχε εκφράσει αμφιβολίες.

18 Με το από 21 Νοεμβρίου 1996 έγγραφο οι ιταλικές αρχές υπέβαλαν τις παρατηρήσεις τους σχετικά με την κίνηση της διαδικασίας του άρθρου 93, παράγραφος 2, της Συνθήκης.

19 Η Βρετανική Κυβέρνηση, η Δανική, η Νορβηγική και η Σουηδική Κυβέρνηση, οκτώ αεροπορικές εταιρίες, ανταγωνιστές της προσφεύγουσας, και δύο ενώσεις υπέβαλαν παρατηρήσεις μετά την κίνηση της διαδικασίας.

20 Στις 11 Δεκεμβρίου 1996, οι σύμβουλοι της Επιτροπής υπέβαλαν έκθεση επί του αρχικού σχεδίου. Θεωρούν ότι το σχέδιο αναδιαρθρώσεως μοιάζει περισσότερο με

«turnaround plan» (στο εξής: σχέδιο εξυγιάνσεως) παρά με «business plan» (στο εξής: στρατηγικό σχέδιο), οπότε το ελάχιστο ετήσιο ποσοστό ή «hurdle rate» (στο εξής: ελάχιστο ποσοστό) που απαιτεί ένας επενδυτής σε μια τέτοια κατάσταση κυμαίνεται μεταξύ 30 και 40 %. Το ποσοστό εσωτερικής αποδόσεως (στο εξής: εσωτερικό ποσοστό) της εισφοράς κεφαλαίου των 3 000 δισεκατομμυρίων ITL, όπως υπολογίστηκε εκ νέου μετά την προσαρμογή των στοιχείων που παρουσίασε η προσφεύγουσα, κυμαίνεται μεταξύ -12,5 % και +25,7 % σε συνάρτηση με τα διάφορα σενάρια που επελέγησαν (υπολογισμός ή όχι του κόστους αφερεγγυότητας, χρηματοδότηση του προγράμματος πρόωρης συνταξιοδοτήσεως εκ μέρους του κράτους ή της εταιρίας, υποθέσεις που αποκλίνουν ως προς το ποσοστό αναπτύξεως των ταμειακών εισροών μετά το 2000 και το μερίδιο που κατέχει το IRI στο κεφάλαιο της προσφεύγουσας κατά το 2000). Κατά τους συμβούλους, επομένως, αν ληφθούν υπόψη οι κίνδυνοι που διατρέχει ο επενδυτής, το ποσοστό παραμένει χαμηλότερο του ελάχιστου ποσοστού.

21 Στην έκθεσή τους, οι σύμβουλοι της Επιτροπής υποστηρίζουν επίσης ότι το πρόγραμμα πρόωρης συνταξιοδοτήσεως που προβλέφθηκε υπέρ των υπαλλήλων της προσφεύγουσας, το οποίο βαρύνει τον προϋπολογισμό του Ιταλικού Δημοσίου μέχρι ποσού 160 δισεκατομμυρίων ITL, μπορεί να περιλαμβάνει στοιχεία κρατικής ενισχύσεως.

22 Η έκθεση των συμβούλων κοινοποιήθηκε στην Ιταλική Κυβέρνηση στις 12 Δεκεμβρίου 1996. Με το από 20 Δεκεμβρίου 1996 έγγραφο, οι ιταλικές αρχές διατύπωσαν τις παρατηρήσεις τους επί της εκθέσεως αυτής.

23 Οι παρατηρήσεις των κρατών μελών και των τρίτων ενδιαφερομένων μερών, οι οποίες υποβλήθηκαν κατόπιν της ανακοινώσεως της 16ης Νοεμβρίου 1996, διαβιβάστηκαν επίσης στις ιταλικές αρχές οι οποίες, με το από 15 Ιανουαρίου 1997 έγγραφό τους, απάντησαν στις εν λόγω παρατηρήσεις. Με το έγγραφο αυτό, οι ιταλικές αρχές υπογραμμίζουν για μια ακόμη φορά ότι το σχέδιο αναδιαρθρώσεως της προσφεύγουσας δεν περιλαμβάνει κανένα στοιχείο κρατικής ενισχύσεως.

24 Με βάση το σύνολο των πληροφοριών που είχε στην κατοχή της και ειδικότερα της εκθέσεως που υπέβαλαν οι σύμβουλοι, στις 11 Δεκεμβρίου 1996, η Επιτροπή, με το

από 22 Ιανουαρίου 1997 έγγραφο, πληροφόρησε τις ιταλικές αρχές και τους διευθύνοντες της προσφεύγουσας ότι το σχέδιο αναδιαρθρώσεως της εταιρίας δεν ήταν επαρκές ώστε να προβλέπεται η λήψη θετικής αποφάσεως και ήταν απαραίτητη η παροχή πρόσθετων πληροφοριακών στοιχείων προκειμένου να εξεταστούν οι αναγκαίες προσαρμογές. Προς τούτο, πραγματοποιήθηκε συνάντηση στη Ρώμη, στις 24 Ιανουαρίου 1997, μεταξύ της Επιτροπής, της προσφεύγουσας και των αντιστοίχων συμβούλων τους.

25 Κατά τον Φεβρουάριο του 1997, η προσφεύγουσα υπέβαλε στην Επιτροπή ένα προσαρμοσμένο σχέδιο αναδιαρθρώσεως. Αυτό περιελάμβανε κυρίως τα εξής στοιχεία:

— τη μείωση, από το 1997, κατά 10 % περίπου του αριθμού των συνδέσεων και των συχνοτήτων των δρομολογίων που εκμεταλλεύεται η προσφεύγουσα, με αποτέλεσμα το σύνολο των πτήσεων που θα καταργούνταν να ανέρχεται σε 27 000 ετησίως·

— τη διατήρηση του στόλου στο υφιστάμενο επίπεδο μέχρι το τέλος του σχεδίου αναδιαρθρώσεως·

— τη μείωση του συνολικού ποσού της προβλεφθείσας αυξήσεως του κεφαλαίου από 3 000 δισεκατομμύρια σε 2 800 δισεκατομμύρια ITL λόγω, ουσιαστικά, μειώσεως των επενδύσεων·

— την εκχώρηση των μεριδίων που κατέχει η προσφεύγουσα στο σύστημα κρατήσεων Galileo·

— την ευθυγράμμιση της μεθόδου αποσβέσεως των αεροσκαφών προς εκείνη που ισχύει σε άλλες μεγάλες κοινοτικές εταιρίες.

26 Στις 21 Φεβρουαρίου 1997, οι σύμβουλοι της Επιτροπής υπέβαλαν διάγραμμα εκθέσεως επί του τροποποιηθέντος σχεδίου αναδιαρθρώσεως. Το διάγραμμα αυτό κατέληγε ότι, μολονότι το σχέδιο του Φεβρουαρίου 1997 φαίνεται όντως πιο μετριοπαθές από ό,τι το αρχικό σχέδιο και εμφανίζει χαρακτήρα πολύ λιγότερο επεκτατικό, ωστόσο στηρίζεται ακόμη σε πολλές αισιόδοξες υποθέσεις. Κατά συνέπεια, οι σύμβουλοι διατύπωσαν την άποψη ότι το ελάχιστο ποσοστό δεν μπορούσε να είναι χαμηλότερο του 30 % διότι εξακολουθούν να υφίστανται σημαντικοί κίνδυνοι συνδεόμενοι με το όλο εγχείρημα. Πάντοτε, κατά τους συμβούλους, το ποσοστό αυτό εξακολουθεί να είναι πολύ μεγαλύτερο του εσωτερικού ποσοστού μολονότι το τελευταίο, το οποίο κυμαίνεται μεταξύ 13,2 και 26,9 %, βελτιώθηκε αισθητά με τις πραγματοποιηθείσες προσαρμογές.

27 Οι ιταλικές αρχές υπέβαλαν τις παρατηρήσεις τους επί του διαγράμματος εκθέσεως των συμβούλων στις 21 Φεβρουαρίου 1997, με έγγραφο υποβληθέν στην Επιτροπή στις 25 Μαρτίου 1997, καθώς και με την από 3 Απριλίου 1997 επιστολή.

28 Κατά τη συνάντηση που πραγματοποιήθηκε στις Βρυξέλλες στις 8 Απριλίου 1997 μεταξύ της Επιτροπής και της προσφεύγουσας, η τελευταία δήλωσε ότι είναι έτοιμη να αναλάβει το άμεσο κόστος που συνδεόταν με το πρόγραμμα πρόωρης συνταξιοδοτήσεως αν η Επιτροπή θεωρούσε ότι το εγχείρημα πληρούσε το κριτήριο του επενδυτή σε οικονομία αγοράς (έγγραφο της προσφεύγουσας προς την Επιτροπή της 15ης Απριλίου 1997). Με το από 17 Απριλίου 1997 έγγραφο, το ιταλικό Υπουργείο Μεταφορών επιβεβαίωσε ακόμη ότι «η Alitalia [είχε] αναφέρει στην Επιτροπή ότι ήταν διατεθειμένη να αναλάβει το σύνολο του προγράμματος πρόωρης συνταξιοδοτήσεως το οποίο κάλυπτε την περίοδο 1995-1997, αν αυτή ήταν η προϋπόθεση προκειμένου η αύξηση κεφαλαίου να εγκριθεί ως πράξη η οποία ανταποκρίνεται στο κριτήριο του επενδυτή σε οικονομία αγοράς».

29 Με επιστολή της 18ης Απριλίου 1997, η Επιτροπή ανέφερε στην προσφεύγουσα και στην Ιταλική Κυβέρνηση ότι δεν ήταν σε θέση, στην υπόθεση αυτή, να λάβει θετική

απόφαση στηριζόμενη στην αρχή του επενδυτή σε οικονομία αγοράς. Μετά την αλληλογραφία αυτή, πραγματοποιήθηκαν αρκετές συναντήσεις μεταξύ των ιταλικών αρχών, της προσφεύγουσας και της Επιτροπής.

30 Ενόψει της συναντήσεως της 16ης Μαΐου 1997, η Επιτροπή επέδωσε στην προσφεύγουσα, στις 14 Μαΐου 1997, άτυπο έγγραφο το οποίο περιείχε, αφενός, τους προβλεπόμενους προσανατολισμούς για τη βελτίωση του σχεδίου αναδιαρθρώσεως της εταιρίας προκειμένου να επιτευχθεί εύλογος βαθμός βεβαιότητας όσον αφορά τη βιωσιμότητά της και, αφετέρου, ενδείξεις σχετικά με τους όρους από τους οποίους θα εξαρτηθεί η έγκριση κρατικής ενισχύσεως προς την προσφεύγουσα. Ένα από τα «προς επίλυση ζητήματα» που ανέφερε το έγγραφο αυτό ήταν «η αντιμετώπιση του κόστους εξόδου με προσύνταξη». Διευκρίνιζε στο πλαίσιο αυτό:

«Η Ιταλική Κυβέρνηση πρέπει να δώσει τη διαβεβαίωση ότι το κόστος αυτό θα αναληφθεί απ' ευθείας από την Alitalia για την περίοδο 1995-2001 περιλαμβανομένου. Τα ποσά που κατέβαλε ήδη προς τούτο το Ιταλικό Δημόσιο θα του επιστραφούν εντόκως πριν την απόφαση της Επιτροπής.»

31 Οι συναντήσεις οι οποίες πραγματοποιήθηκαν τον Μάιο και τον Ιούνιο του 1997 αφορούσαν, μεταξύ άλλων, τις ακόλουθες τροποποιήσεις του σχεδίου αναδιαρθρώσεως:

— επιτάχυνση της διαδικασίας μειώσεως του κόστους εργασίας με γρηγορότερη μεταφορά του προσωπικού της προσφεύγουσας προς την Alitalia Team απ' ό,τι προβλεπόταν προηγουμένως·

— μείωση του ύψους της προβλεπόμενης αυξήσεως κεφαλαίου σε 2 750 δισεκατομμύρια ITL. Επιπροσθέτως, η αύξηση του κεφαλαίου θα διαιρεθεί σε τρεις δόσεις: η πρώτη, ποσού 2 000 δισεκατομμυρίων ITL (περιλαμβανομένων και

των 1 000 δισεκατομμυρίων που χορηγήθησαν ως προκαταβολή τον Ιούνιο του 1996), θα καταβληθεί αμέσως μετά τη λήψη θετικής αποφάσεως· η δεύτερη, ύψους 500 δισεκατομμυρίων ITL, θα καταβληθεί τον Μάιο του 1998· η τρίτη, ύψους 250 δισεκατομμυρίων ITL, θα καταβληθεί τον Μάιο του 1999·

— την εκχώρηση των μεριδίων που κατέχει η προσφεύγουσα στην ουγγρική εταιρία Malev, καθώς και σε έξι ιταλικά περιφερειακά αεροδρόμια (Γένοβα, Νάπολη, Ρίμινι, Φλωρεντία, Lamezia Terme και Τουρίνο).

32 Στις 18 Ιουνίου 1997, οι σύμβουλοι της Επιτροπής υπέβαλαν την έκθεση επί του τροποποιηθέντος σχεδίου αναδιαρθρώσεως. Πρόκειται για την οριστική διατύπωση της εκθέσεως της 21ης Φεβρουαρίου 1997 (βλ. σκέψη 26 ανωτέρω).

33 Στις 26 Ιουνίου 1997, οι ιταλικές αρχές διαβίβασαν στην Επιτροπή την οριστική διατύπωση του σχεδίου αναδιαρθρώσεως της προσφεύγουσας, «το οποίο περιλαμβάνει τις πρόσθετες προσαρμογές που ζήτησε η Επιτροπή». Το οριστικό σχέδιο περιλαμβάνει όλες τις προσαρμογές που περιγράφονται στη σκέψη 31 ανωτέρω. Στο από 26 Ιουνίου 1997 έγγραφό της, «η Ιταλική Κυβέρνηση αναγνωρίζει ότι το σχέδιο [αναδιαρθρώσεως] συνοδεύεται από μέτρα κρατικής ενισχύσεως» και αναλαμβάνει την υποχρέωση να τηρήσει ορισμένους όρους.

34 Στις 4 Ιουλίου 1997, οι σύμβουλοι της Επιτροπής υπέβαλαν συμπληρωματική έκθεση η οποία λαμβάνει υπόψη τις τελευταίες τροποποιήσεις που έγιναν στο σχέδιο αναδιαρθρώσεως, καθώς και το από 26 Ιουνίου 1997 έγγραφο των ιταλικών αρχών. Στην έκθεσή τους, οι σύμβουλοι καταλήγουν ότι «το σχέδιο δεν περιλαμβάνει στοιχεία ικανά να το καταστήσουν μη ρεαλιστικό [...], μπορεί να θεωρηθεί ως βιώσιμο και επιτρέπει στην εταιρία να επανεύρει μια ικανοποιητική αποδοτικότητα». Εξάλλου, θεωρούν ότι το ποσό του εισφερθέντος κεφαλαίου «μπορεί να θεωρηθεί ως απαραίτητο και πρόσφορο ενόψει των στόχων του σχεδίου και των αναγκών που δημιουργεί η προσπάθεια αναδιαρθρώσεως».

35 Στις 4 Ιουλίου 1997, η προσφεύγουσα πίστωσε το ποσό των 56,6 δισεκατομμυρίων ITL σε δεσμευμένο λογαριασμό στην Banca nazionale del lavoro, προς εκπλήρωση της υποχρεώσεως που ανέλαβε η Ιταλική Κυβέρνηση έναντι της Επιτροπής σχετικά με το πρόγραμμα πρόωρων συνταξιοδοτήσεων. Στις 14 Ιουλίου 1997, διόρισε δύο συμβολαιογράφους της Ρώμης ως μεσεγγυούχους με εντολή να καταβάλουν το ποσό αυτό στο Ιταλικό Δημόσιο ως απόδοση των κινήτρων πρόωρης συνταξιοδοτήσεως που καταβλήθηκαν σε 700 εργαζόμενους κατά την περίοδο 1995-1997.

Η προσβαλλόμενη απόφαση

36 Στις 15 Ιουλίου 1997, η Επιτροπή εξέδωσε την απόφαση 97/789/ΕΚ σχετικά με την αύξηση του κεφαλαίου της εταιρίας Alitalia (ΕΕ L 322, σ. 44, στο εξής: προσβαλλόμενη απόφαση), η οποία μπορεί να συνοψισθεί ως εξής.

37 Αφού περιγράφει την ανησυχητική χρηματοοικονομική κατάσταση στην οποία βρισκόταν η προσφεύγουσα το 1996, κατάσταση που οδήγησε στην υιοθέτηση του σχεδίου αναδιαρθρώσεως, η Επιτροπή περιγράφει τις κατευθυντήριες γραμμές του σχεδίου αυτού και τις τροποποιήσεις οι οποίες έγιναν κατά τη διοικητική διαδικασία.

38 Η Επιτροπή παρατηρεί ότι, κατά τις διαπραγματεύσεις που διεξήγαγε με την Ιταλική Κυβέρνηση, η τελευταία διατύπωσε σειρά δεσμεύσεων σχετικά με την εφαρμογή του σχεδίου αναδιαρθρώσεως της προσφεύγουσας. Οι δεσμεύσεις αυτές επαναλαμβάνονται υπό μορφή όρων, στο διατακτικό της προσβαλλομένης αποφάσεως.

39 Η Επιτροπή θεωρεί ότι η εισφορά κεφαλαίου συνολικού ύψους 2 750 δισεκατομμυρίων ITL που το IRI προτείνει να πραγματοποιήσει υπέρ της προσφεύγουσας συνιστά κρατική ενίσχυση κατά την έννοια του άρθρου 92, παράγραφος 1, της Συνθήκης και του άρθρου 61, παράγραφος 1, της Συμφωνίας για τον Ευρωπαϊκό

Οικονομικό Χώρο (στο εξής: Συμφωνία ΕΟΧ). Η προσβαλλόμενη απόφαση αναφέρει, προς τούτο, ότι «το [ποσοστό εσωτερικής απόδοσης] της επένδυσης ύψους 2 750 δισεκατομμυρίων [ITL] στο κεφάλαιο της Alitalia ορίζεται για το IRI σε ποσοστό που προσεγγίζει το 20 %, λαμβανομένου υπόψη του γεγονότος ότι η Alitalia έχει αναλάβει ευθέως το κόστος των αποχωρήσεων με πρόωρη συνταξιοδότηση. Αυτή [η εσωτερική απόδοση] παραμένει χαμηλότερη της [ελάχιστης αποδόσεως] που θα απαιτούσε ένας επενδυτής ο οποίος ενεργεί σύμφωνα με τους νόμους της αγοράς για να προβεί στην εν λόγω εισφορά κεφαλαίου. Υπό τους όρους αυτούς, η Επιτροπή είναι της γνώμης ότι στη συγκεκριμένη περίπτωση δεν τηρείται η αρχή του επενδυτή στην οικονομία της αγοράς» (σημείο VII, όγδοο εδάφιο).

40 Αφού απέκλεισε την εφαρμογή άλλων κατά παρέκκλιση διατάξεων της Συνθήκης και της Συμφωνίας ΕΟΧ, η Επιτροπή εξακριβώνει σε ποιο βαθμό πληρούνται τα κριτήρια που ορίζουν το άρθρο 92, παράγραφος 3, στοιχείο γ', της Συνθήκης και το άρθρο 61, παράγραφος 3, στοιχείο γ', της Συμφωνίας ΕΟΧ.

41 Προς τούτο, εξετάζει αν η αύξηση του κεφαλαίου της προσφεύγουσας κατά 2 750 δισεκατομμύρια ITL πληροί τους διάφορους όρους που προβλέπει η ανακοίνωση της Επιτροπής σχετικά με την εφαρμογή των άρθρων 92 και 93 της Συνθήκης και του άρθρου 61 της Συμφωνίας ΕΟΧ για τις κρατικές ενισχύσεις στον τομέα της πολιτικής αεροπορίας (ΕΕ 1994, C 350, σ. 5, στο εξής: ανακοίνωση για την πολιτική αεροπορία).

42 Η Επιτροπή διαπιστώνει ότι ο στόχος του σχεδίου αναδιαρθρώσεως για το οποίο οι ιταλικές αρχές δεσμεύθηκαν να διασφαλίσουν την πλήρη εφαρμογή του συνίσταται στο να αποκατασταθεί η ανταγωνιστικότητα της προσφεύγουσας και να επιτρέψει την ιδιωτικοποίησή της. Κατά την Επιτροπή, η αύξηση του κεφαλαίου θα μεταφραστεί σε σημαντική μείωση του χρέους και σε μια χρηματοοικονομική δομή συγκρίσιμη προς εκείνη των περισσότερων ανταγωνιστών της εταιρίας. Η Επιτροπή προσθέτει ότι το σχέδιο αυτό καθαυτό είναι επαρκές για να εξασφαλιστεί η επιβίωση και η ευημερία της προσφεύγουσας. Εξάλλου, η Επιτροπή θεωρεί ότι το σύνολο των δεσμεύσεων που ανέλαβαν οι ιταλικές αρχές ανταποκρίνεται στις ανησυχίες που αυτή διατύπωσε κατά την κίνηση της διοικητικής διαδικασίας.

43 Η Επιτροπή είναι της γνώμης ότι η ενίσχυση δεν θα έχει ως συνέπεια την υπερκεφαλαιοποίηση της προσφεύγουσας. Πράγματι, το συνολικό ποσό των 2 750 δισεκατομμυρίων ITL αποδεικνύεται αναγκαίο για την κάλυψη του κόστους της αναδιαρθρώσεως που προβλέπει το σχέδιο, που εκτιμάται σε 900 δισεκατομμύρια ITL, και για τη μείωση σε εύλογο επίπεδο του χρέους της εταιρίας, το οποίο ανερχόταν σε 3 420 δισεκατομμύρια ITL στο τέλος του έτους 1995 έναντι 422 δισεκατομμυρίων ιδίων κεφαλαίων. Εξάλλου, η Επιτροπή θεωρεί ότι, από τα στοιχεία που έχει στην κατοχή της δεν προκύπτει ότι η χορήγηση της ενισχύσεως μπορεί να καταλήξει σε αποτέλεσμα το οποίο θα είναι αντίθετο προς τις διατάξεις της Συνθήκης.

44 Τέλος, όσον αφορά το γενικό συμφέρον, σε γενικές γραμμές η Επιτροπή κρίνει ότι «η αύξηση κεφαλαίου και η αναδιάρθρωση της Alitalia θα συντελέσουν στην ανάπτυξη της δραστηριότητας του τομέα των αερομεταφορών εντός της Κοινότητας και του [ΕΟΧ] εφόσον ιδίως, αφενός, η Alitalia φαίνεται ως κύριος αερομεταφορέας σε σημαντικό τμήμα της Κοινότητας και, αφετέρου, η ύπαρξη πολλών μεγάλων κοινοτικών εταιριών αποτελεί εγγύηση για τη διατήρηση ενός ισόρροπου ανταγωνισμού» (προσβαλλόμενη απόφαση, σημείο VIII, τελευταίο εδάφιο).

45 Κατά το άρθρο 1 της προσβαλλομένης αποφάσεως, η ενίσχυση που χορήγησε το Ιταλικό Δημόσιο στην προσφεύγουσα υπό μορφή εισφοράς κεφαλαίου συνολικού ύψους 2 750 δισεκατομμυρίων ITL με σκοπό να εξασφαλιστεί η αναδιάρθρωση της εταιρίας, σύμφωνα με το σχέδιο που κοινοποιήθηκε στην Επιτροπή στις 29 Ιουλίου 1996 και αναπροσαρμόστηκε στις 26 Ιουλίου 1997, κρίνεται συμβιβάσιμη με την κοινή αγορά και τη Συμφωνία ΕΟΧ βάσει του άρθρου 92, παράγραφος 3, στοιχείο γ', της Συνθήκης και του άρθρου 61, παράγραφος 3, στοιχείο γ', της Συμφωνίας ΕΟΧ, υπό τον όρο ότι οι ιταλικές αρχές θα τηρήσουν τις δέκα δεσμεύσεις που απαριθμούνται στο εν λόγω άρθρο. Η Επιτροπή εκφράζει ωστόσο τη λύπη της για το γεγονός ότι, κατά παράβαση του άρθρου 93, παράγραφος 3, της Συνθήκης ΕΚ (νυν, άρθρου 88, παράγραφος 3, ΕΚ), η Ιταλική Κυβέρνηση χορήγησε τον Ιούνιο του 1996 στην προσφεύγουσα προκαταβολή 1 000 δισεκατομμυρίων ITL, η οποία θα καταλογιστεί στην πρώτη δόση των 2 000 δισεκατομμυρίων ITL.

46 Το άρθρο 2 της προσβαλλομένης αποφάσεως εξαρτά την καταβολή της δεύτερης (500 δισεκατομμύρια ITL) και της τρίτης (250 δισεκατομμύρια ITL) δόσεως της ενισχύσεως από την τήρηση των δεσμεύσεων αυτών και την πραγματική υλοποίηση

του σχεδίου αναδιαρθρώσεως, καθώς και από τα αποτελέσματα που προβλέπει το σχέδιο αυτό. Επιβάλλεται στην Ιταλική Κυβέρνηση να υποβάλει στην Επιτροπή, πριν από την ελευθέρωση της δεύτερης και τρίτης δόσεως της ενισχύσεως τον Μάιο του 1998 και τον Μάιο του 1999, έκθεση επιτρέπουσα στην Επιτροπή να διατυπώσει τις παρατηρήσεις της με τη συνδρομή ανεξάρτητου συμβούλου.

47 Το άρθρο 3 της προσβαλλομένης αποφάσεως ορίζει ότι οι δεσμεύσεις και οι όροι που αναφέρει το άρθρο 1 αφορούν τόσο την προσφεύγουσα όσο και την Alitalia Team.

48 Η προσβαλλόμενη απόφαση κοινοποιήθηκε στην Ιταλική Κυβέρνηση με το από 31 Ιουλίου 1997 έγγραφο και δημοσιεύθηκε στην Επίσημη Εφημερίδα στις 25 Νοεμβρίου 1997.

Διαδικασία και αιτήματα των διαδίκων

49 Με δικόγραφο που κατέθεσε στη Γραμματεία του Πρωτοδικείου στις 26 Νοεμβρίου 1997, η προσφεύγουσα άσκησε προσφυγή ακυρώσεως της προσβαλλομένης αποφάσεως.

50 Με χωριστό δικόγραφο που κατέθεσε στη Γραμματεία του Πρωτοδικείου στις 22 Δεκεμβρίου 1997, η Επιτροπή προέβαλε ένσταση απαραδέκτου, κατ' εφαρμογήν του άρθρου 114, παράγραφος 1, του Κανονισμού Διαδικασίας του Πρωτοδικείου.

51 Με διάταξη της 15ης Ιουλίου 1998, το Πρωτοδικείο (τέταρτο πενταμελές τμήμα) αποφάσισε να εξετάσει την ένσταση απαραδέκτου μαζί με την ουσία της υποθέσεως.

52 Με διάταξη του Προέδρου του τρίτου πενταμελούς τμήματος του Πρωτοδικείου, της 18ης Μαΐου 1999, επιτράπηκε στις Air Europe, Air One και Lauda Air να παρέμβουν προς στήριξη των αιτημάτων της Επιτροπής. Ωστόσο, με διάταξη του Προέδρου του τρίτου πενταμελούς τμήματος του Πρωτοδικείου της 1ης Φεβρουαρίου 2000, η Lauda Air διεγράφη από παρεμβαίνουσα.

53 Με το από 16 Ιουλίου 1999 έγγραφο, η Air One πληροφόρησε τη Γραμματεία του Πρωτοδικείου ότι δεν σχεδίαζε να καταθέσει γραπτές παρατηρήσεις. Η Air Europe κατέθεσε το υπόμνημά της παρεμβάσεως στις 11 Οκτωβρίου 1999, σχετικά με το οποίο οι κύριοι διάδικοι κατέθεσαν τις παρατηρήσεις τους.

54 Κατόπιν εκθέσεως του εισηγητή δικαστή, το Πρωτοδικείο (τρίτο πενταμελές τμήμα) αποφάσισε να προχωρήσει στην προφορική διαδικασία και, στο πλαίσιο των μέτρων οργανώσεως της διαδικασίας που προβλέπει το άρθρο 64 του Κανονισμού Διαδικασίας, υπέβαλε διάφορες γραπτές ερωτήσεις, στις οποίες δόθηκε απάντηση εντός της ταχθείσας προθεσμίας.

55 Οι κύριοι διάδικοι αγόρευσαν και απάντησαν στις ερωτήσεις του Πρωτοδικείου κατά τη συνεδρίαση της 27ης Ιουνίου 2000. Οι παρεμβαίνουσες Air Europe και Air One δεν παρέστησαν στη συνεδρίαση, στην οποία είχαν κληθεί.

56 Η προσφεύγουσα ζητεί από το Πρωτοδικείο:

— να ακυρώσει την προσβαλλόμενη απόφαση στο σύνολό της·

— επικουρικώς,

— να ακυρώσει τους όρους εγκρίσεως της ενισχύσεως που αναφέρονται στο άρθρο 1, σημεία 2 έως 8, της προσβαλλομένης αποφάσεως·

— να ακυρώσει τον όρο με τον οποίο της επιβάλλεται να αναλάβει τις δαπάνες που απορρέουν από το καθεστώς πρόωρης συνταξιοδοτήσεως που προβλέπει το διάταγμα 546/1996·

— να καταδικάσει την Επιτροπή στα δικαστικά έξοδα.

57 Η Επιτροπή ζητεί από το Πρωτοδικείο:

— να κρίνει την προσφυγή απαράδεκτη ή αβάσιμη·

— να καταδικάσει την προσφεύγουσα στα δικαστικά έξοδα.

58 Η Air Europe ζητεί από το Πρωτοδικείο:

— να δεχθεί τα αιτήματα της Επιτροπής·

— να καταδικάσει την προσφεύγουσα στα δικαστικά έξοδα, περιλαμβανομένων των εξόδων της παρεμβαίνουσας.

Επί του παραδεκτού της προσφυγής

59 Προς στήριξη της ενστάσεως απαραδέκτου, η Επιτροπή υποστηρίζει ότι η προσφυγή ασκήθηκε εκπροθέσμως. Υπενθυμίζει ότι από την πάγια νομολογία προκύπτει ότι, αφενός, εναπόκειται στον γνωρίζοντα την ύπαρξη πράξεως που τον αφορά να ζητήσει το πλήρες κείμενο εντός ευλόγου προθεσμίας και, αφετέρου, η προθεσμία ασκήσεως προσφυγής δεν μπορεί να αρχίσει να τρέχει παρά μόνον αφότου ο τρίτος ενδιαφερόμενος έλαβε ακριβή γνώση του περιεχομένου και των αιτιολογικών σκέψεων της εν λόγω πράξεως κατά τρόπο που του επιτρέπει να ασκήσει το δικαίωμά του περί ασκήσεως προσφυγής (απόφαση του Δικαστηρίου της 6ης Ιουλίου 1988, 236/86, Dillinger Hüttenwerke κατά Επιτροπής, Συλλογή 1988, σ. 3761· διάταξη της 5ης Μαρτίου 1993, C-102/92, Ferriere Acciaierie Sarde κατά Επιτροπής, Συλλογή 1993, σ. I-801, σκέψη 19· προτάσεις του γενικού εισαγγελέα Γ. Κοσμά στην υπόθεση στην οποία το Δικαστήριο εξέδωσε απόφαση στις 19 Φεβρουαρίου 1998, C-309/95, Επιτροπή κατά Συμβουλίου, Συλλογή 1998, σ. I-655, I-657, σημεία 35 και 38· απόφαση του Πρωτοδικείου της 19ης Μαΐου 1994, T-465/93, Consorzio gruppo di azione locale «Murgia Messapica» κατά Επιτροπής, Συλλογή 1994, σ. II-361).

60 Όσον αφορά την εκ μέρους της προσφεύγουσας ακριβή γνώση του περιεχομένου και της αιτιολογίας της προσβαλλομένης αποφάσεως, προκύπτει από το έγγραφο της 1ης Αυγούστου 1997 της μόνιμης ιταλικής αντιπροσωπείας στην Επιτροπή, το οποίο αναφέρεται στις εμπιστευτικές πληροφορίες που περιλαμβάνονται στην προσβαλλόμενη απόφαση και αφορούν την προσφεύγουσα, ότι η τελευταία έλαβε γνώση, τότε, του πλήρους κειμένου της προσβαλλομένης αποφάσεως. Αυτή η ακριβής γνώση του περιεχομένου και των αιτιολογικών σκέψεων της αποφάσεως αυτής προκύπτει ακόμη από το έγγραφο το οποίο η προσφεύγουσα απηύθυνε στη μόνιμη ιταλική αντιπροσωπεία, στις 9 Σεπτεμβρίου 1997. Επικουρικώς, η Επιτροπή προβάλλει ότι η προσφεύγουσα δεν ζήτησε κοινοποίηση της προσβαλλομένης αποφάσεως εντός εύλογης προθεσμίας. Η Επιτροπή υπενθυμίζει ότι δημοσίευσε ανακοινωθέν Τύπου στις 15 Ιουλίου 1997. Επειδή υπήρχαν επιτακτικοί λόγοι τους οποίους υπαγόρευε το επείγον πραγματοποιήσεως του σχεδίου αναδιαρθρώσεως, η προσφεύγουσα όφειλε να είχε ζητήσει αμέσως κοινοποίηση της προσβαλλομένης αποφάσεως, απευθυνόμενη, ενδεχομένως, στις υπηρεσίες της Επιτροπής.

61 Συναφώς, το Πρωτοδικείο υπενθυμίζει ότι, σύμφωνα με το ίδο το γράμμα του άρθρου 173, πέμπτο εδάφιο, της Συνθήκης ΕΚ (νυν, κατόπιν τροποποιήσεως, άρ-

θρου 230, πέμπτο εδάφιο, ΕΚ), το κριτήριο της ημερομηνίας κατά την οποία ο ενδιαφερόμενος λαμβάνει γνώση της πράξεως ως σημείου αφετηρίας της προθεσμίας για την άσκηση προσφυγής εμφανίζει δευτερεύοντα χαρακτήρα σε σχέση με τη δημοσίευση ή την κοινοποίηση (αποφάσεις του Δικαστηρίου της 10ης Μαρτίου 1998, C-122/95, Γερμανία κατά Συμβουλίου, Συλλογή 1998, σ. I-973, σκέψη 35, και του Πρωτοδικείου της 6ης Οκτωβρίου 1999, T-123/97, Salomon κατά Επιτροπής, Συλλογή 1999, σ. II-2925, σκέψη 42).

62 Επιβάλλεται η υπόμνηση ότι η Επιτροπή δευσμεύθηκε να δημοσιεύει στην Επίσημη Εφημερίδα, τεύχος L, το πλήρες κείμενο των αποφάσεων περί υπό όρους εγκρίσεως κρατικών ενισχύσεων που εκδίδονται, όπως εν προκειμένω, με εφαρμογή της διαδικασίας του άρθρου 93, παράγραφος 2, της Συνθήκης [βλ. «Règles applicables aux aides d'État» (κανόνες που εφαρμόζονται στις κρατικές ενισχύσεις), *Droit de la concurrence dans les Communautés européennes* (Δίκαιο του ανταγωνισμού στις Ευρωπαϊκές Κοινότητες), τόμος II A, 1995, σ. 43, σημείο 53, και σ. 55, σημείο 90, στοιχείο d].

63 Στην προκειμένη περίπτωση, η Επιτροπή δεν κοινοποίησε την προσβαλλόμενη απόφαση στην προσφεύγουσα. Δεδομένου ότι η προσβαλλόμενη απόφαση δημοσιεύθηκε στην Επίσημη Εφημερίδα της 25ης Νοεμβρίου 1997, αυτή η ημερομηνία είναι η αφετηρία της προθεσμίας έναντι της προσφεύγουσας.

64 Ως εκ τούτου, η παρούσα προσφυγή, κατατεθείσα στις 26 Νοεμβρίου 1997, ασκήθηκε εντός της προθεσμίας που προβλέπει το άρθρο 173, πέμπτο εδάφιο, της Συνθήκης.

65 Επομένως, πρέπει να απορριφθούν τα επιχειρήματα που στρέφονται κατά του παραδεκτού της προσφυγής.

Επί της ουσίας

66 Η προσφεύγουσα επικαλείται τρεις λόγους προς στήριξη της προσφυγής της. Ο πρώτος αντλείται από την εκ μέρους της Επιτροπής εσφαλμένη εφαρμογή της αρχής του επενδυτή σε οικονομία αγοράς (στο εξής: κριτήριο του ιδιώτη επενδυτή). Ο δεύτερος λόγος αντλείται από τον υπερβολικό χαρακτήρα των όρων που επιβάλλονται με το άρθρο 1 της προσβαλλομένης αποφάσεως. Ο τρίτος λόγος αντλείται από την προσβολή των δικαιωμάτων άμυνας.

Επί του λόγου που αντλείται από την εσφαλμένη εφαρμογή του κριτηρίου του ιδιώτη επενδυτή

Προκαταρκτικές παρατηρήσεις

67 Πρέπει κατ' αρχάς να υπομνησθεί ότι το IRI, το οποίο προέβη στην ανασύσταση του κεφαλαίου της προσφεύγουσας, είναι χρηματιστηριακή εταιρία του Ιταλικού Δημοσίου. Η προσφεύγουσα δεν αμφισβητεί ότι οι ιταλικές κρατικές αρχές συμμετείχαν απ' ευθείας στην αύξηση του κεφαλαίου που προβλέπει το σχέδιο αναδιαρθρώσεώς της. Πάντως, υποστηρίζει ότι η Επιτροπή εσφαλμένα χαρακτήρισε κρατική ενίσχυση την εισφορά κεφαλαίου του IRI μέχρι ποσού 2 750 δισεκατομμυρίων ITL. Πράγματι, η προσφεύγουσα θεωρεί ότι η επένδυση του IRI τηρεί το κριτήριο του ιδιώτη επενδυτή ή, με άλλα λόγια, ότι, υπό παρόμοιες συνθήκες, ένας ιδιώτης επενδυτής θα είχε οδηγηθεί στο να προβεί σε μια κεφαλαιουχική εισφορά τέτοιας σπουδαιότητας.

68 Επομένως, στην προκειμένη περίπτωση πρέπει να εκτιμηθεί αν η Επιτροπή καλώς μπορούσε να καταλήξει ότι η εισφορά κεφαλαίου των 2 750 δισεκατομμυρίων ITL που το IRI είχε την πρόθεση να πραγματοποιήσει κατά τη στιγμή εκδόσεως της προσβαλλομένης αποφάσεως, και που είχε ήδη εν μέρει καταβληθεί κατά τη στιγμή αυτή (βλ. σκέψη 11 ανωτέρω), συνιστούσε κρατική ενίσχυση υπό την έννοια του άρθρου 92, παράγραφος 1, της Συνθήκης.

69 Ο λόγος αυτός περιλαμβάνει τρία σκέλη. Με το πρώτο σκέλος, η προσφεύγουσα προβάλλει ότι η επένδυση του IRI σέβεται καθαυτό το κριτήριο του ιδιώτη επενδυτή λόγω της συμμετοχής ιδιωτών επενδυτών στο κεφάλαιο του IRI. Με το δεύτερο σκέλος, η προσφεύγουσα υποστηρίζει ότι η Επιτροπή διέπραξε προφανή σφάλματα εκτιμήσεως στον υπολογισμό του ελαχίστου ποσοστού και του εσωτερικού ποσοστού που συνεπάγονται παράβαση του άρθρου 92, παράγραφος 1, της Συνθήκης και παραβίαση της αρχής της ίσης μεταχειρίσεως και δεν αιτιολόγησε επαρκώς την απόφασή της ως προς το σημείο αυτό. Με το τρίτο σκέλος, η προσφεύγουσα καταγγέλλει την εκ μέρους της Επιτροπής καθαρά μαθηματική προσέγγιση του κριτηρίου του ιδιώτη επενδυτή, παραβιάζοντας τις αρχές της από 13 Νοεμβρίου 1993 ανακοινώσεως της Επιτροπής προς τα κράτη μέλη ως προς την εφαρμογή των άρθρων 92 και 93 της Συνθήκης ΕΟΚ και του άρθρου 5 της οδηγίας 80/723/ΕΟΚ της Επιτροπής, στις δημόσιες επιχειρήσεις του υφαντουργικού τομέα (ΕΕ C 307, σ. 3).

70 Χωρίς να αμφισβητεί ευθέως το παραδεκτό του παρόντος λόγου ακυρώσεως, η Επιτροπή θεωρεί ότι η προσφεύγουσα δεν μπορεί να αμφισβητήσει τον χαρακτηρισμό της εισφοράς κεφαλαίου του IRI ως κρατικής ενισχύσεως, δεδομένου ότι οι ίδιες οι ιταλικές αρχές, με το από 26 Ιουνίου 1997 έγγραφό τους, αναγνώρισαν ότι η χρηματοδότηση του σχεδίου αναδιαρθρώσεως της προσφεύγουσας εκ μέρους του IRI περιλαμβάνει στοιχεία ενισχύσεως (βλ. ανωτέρω σκέψη 33).

71 Συναφώς, η δήλωση αυτή της 26ης Ιουνίου 1997 πρέπει κατ' αρχάς να ανατοποθετηθεί στο πλαίσιό της. Με το από 29 Ιουλίου 1996 έγγραφό τους προς την Επιτροπή (βλ. σκέψη 13 ανωτέρω), οι ιταλικές αρχές υποστήριξαν ότι η επένδυση που προβλέπει το IRI στο κεφάλαιο της προσφεύγουσας δεν συνιστά κρατική ενίσχυση, διότι πληροί, κατ' αυτές, το κριτήριο του ιδιώτη επενδυτή. Ως τις 26 Ιουνίου 1997, οι ιταλικές αρχές επέμειναν στη θέση αυτή [έγγραφο του ιταλικού Υπουργείου Μεταφορών προς την Επιτροπή της 23ης Δεκεμβρίου 1996, έγγραφο των ιταλικών αρχών προς την Επιτροπή της 15ης Ιανουαρίου 1997 (προσβαλλόμενη απόφαση, σημείο IV, ενδέκατο και τελευταίο εδάφιο), έγγραφο που οι ιταλικές αρχές επέδωσαν στην Επιτροπή στις 25 Μαρτίου 1997 (προσβαλλόμενη απόφαση, σημείο VI, τρίτο εδάφιο), έγγραφο των ιταλικών αρχών προς την Επιτροπή της 3ης Απριλίου 1997 (προσβαλλόμενη απόφαση, σημείο VI, τρίτο εδάφιο)]. Εξάλλου, καθόλη τη διοικητική διαδικασία, η προσφεύγουσα προέβαλε ότι το IRI πληρούσε το κριτήριο του ιδιώτη επενδυτή.

72 Μόνον στο τέλος της διοικητικής διαδικασίας οι ιταλικές αρχές αναγνώρισαν ότι το σχέδιο περιείχε στοιχεία ενισχύσεως προκειμένου να επιτύχουν απόφαση εγκρίσεως εκ μέρους της Επιτροπής και να προβούν στην εισφορά κεφαλαίου. Πράγματι, από το έγγραφο της 26ης Ιουνίου 1997 προκύπτει ότι οι ιταλικές αρχές προέβησαν στη δήλωση αυτή «με σκοπό να πραγματοποιηθεί η ανασύσταση του κεφαλαίου της Alitalia» («allo scopo di conseguire la ricapitalizzazione dell'Alitalia»).

73 Εν πάση περιπτώσει, η εκ μέρους της Επιτροπής άσκηση των αρμοδιοτήτων της βάσει του άρθρου 92, παράγραφος 3, της Συνθήκης προϋποθέτει την ύπαρξη μέτρου κρατικής ενισχύσεως υπό την έννοια του άρθρου 92, παράγραφος 1, της Συνθήκης. Επομένως, ανεξάρτητα από τον χαρακτηρισμό που προσδίδει το ενδιαφερόμενο κράτος μέλος στο κοινοποιηθέν μέτρο, η Επιτροπή υποχρεούται, προτού εκδώσει απόφαση βάσει του άρθρου 92, παράγραφος 3, της Συνθήκης, να εξακριβώσει αν το μέτρο συνιστά κρατική ενίσχυση υπό την έννοια του άρθρου 92, παράγραφος 1, της Συνθήκης.

74 Στην προκειμένη περίπτωση όμως, το γεγονός ότι η Επιτροπή, με την προσβαλλόμενη απόφαση, χαρακτήρισε κρατική ενίσχυση την επένδυση του IRI στο κεφάλαιο της προσφεύγουσας προκαλεί προφανώς βλάβη στην τελευταία. Πράγματι, ο χαρακτηρισμός αυτός επιτρέπει στην Επιτροπή να εξετάσει, με την προσβαλλόμενη απόφαση, το συμβιβαστό του μέτρου με την κοινή αγορά και να επιβάλει όρους οι οποίοι θίγουν ευθέως τις δραστηριότητες της προσφεύγουσας. Επιπροσθέτως, ο χαρακτηρισμός αυτός οδήγησε την Επιτροπή να διαπιστώσει παράβαση του άρθρου 93, παράγραφος 3, της Συνθήκης και, ως εκ τούτου, το παράνομο της καταβολής των 1 000 δισεκατομμυρίων ITL που πραγματοποιήθηκε τον Ιούνιο του 1996.

75 Επομένως, η προσφεύγουσα δικαιούται να υποβάλει στον έλεγχο του κοινοτικού δικαστή τον χαρακτηρισμό τον οποίο η Επιτροπή προσέδωσε, με την προσβαλλόμενη απόφαση, στην επένδυση του IRI. Η επιχειρηματολογία της Επιτροπής πρέπει, επομένως, να απορριφθεί και επιβάλλεται να εξετασθεί το βάσιμο των διαφόρων κλάδων του υπό εξέταση λόγου.

Πρώτο σκέλος: η συμμετοχή ιδιωτών επενδυτών στην αύξηση του κεφαλαίου

76 Η προσφεύγουσα υποστηρίζει ότι η συμμετοχή ιδιωτών επενδυτών στην προσπάθεια αυξήσεως του κεφαλαίου της αποδεικνύει αφ' εαυτής ότι αυτή η αύξηση κεφαλαίου τηρεί το κριτήριο του ιδιώτη επενδυτή. Η Επιτροπή προφανώς έσφαλε όσον αφορά το σημείο αυτό. Πράγματι, η προσβαλλόμενη απόφαση αναφέρει ότι «κανένας ιδιώτης επενδυτής δεν συμμετέχει [...] στη συγκεκριμένη αύξηση κεφαλαίου συνολικού ύψους 2 750 δισεκατομμυρίων [ITL]» (σημείο VII, πέμπτο εδάφιο).

77 Η προσφεύγουσα υπενθυμίζει, αφενός, ότι οι εργαζόμενοι της εταιρίας, οι οποίοι είναι ιδιώτες επενδυτές, δέχθηκαν να εγγραφούν στην αύξηση του κεφαλαίου για ποσό ίσο με 310 δισεκατομμύρια ITL, πράγμα που αντιπροσωπεύει περίπου 20 % του κεφαλαίου της. Παρατηρεί, αφετέρου, ότι είναι εταιρία εισηγμένη στο ιταλικό Χρηματιστήριο Αξιών στην οποία οι ιδιώτες μέτοχοι κατείχαν ήδη το 13,6 % του κεφαλαίου την 1η Ιουλίου 1996. Τονίζει το γεγονός ότι, βάσει του ιταλικού δικαίου, οι μετοχές οι οποίες δεν υπήρξαν αντικείμενο προτιμήσεως εκ μέρους των ήδη μετόχων πρέπει να διατεθούν στο Χρηματιστήριο. Ενόψει του γεγονότος ότι το IRI, εκτός της προκαταβολής των 1 000 δισεκατομμυρίων ITL που καταβλήθηκαν ήδη την 1η Ιουλίου 1996, απλώς δήλωσε ότι είναι διατεθειμένο να μετάσχει στις διάφορες φάσεις της αυξήσεως κεφαλαίου της προσφεύγουσας· το IRI δεν θα εγγράψει το σύνολο της προβλεπόμενης αυξήσεως κεφαλαίου παρά μόνο στην περίπτωση κατά την οποία κανένας ιδιώτης δεν θα συμμετάσχει σ' αυτήν.

78 Εξάλλου, η Ιταλική Κυβέρνηση εξέφρασε τη σταθερή πρόθεσή της να προβεί στην ιδιωτικοποίηση της προσφεύγουσας σε σύντομο χρονικό διάστημα, εφόσον εγκριθεί η αύξηση του κεφαλαίου (έγγραφο της 20ής Δεκεμβρίου 1996 του προέδρου του ιταλικού υπουργικού συμβουλίου στον Πρόεδρο της Επιτροπής, παράρτημα 13 της προσφυγής), καταργώντας, κατά το 1996, τη νομοθετική διάταξη που προβλέπει ότι ο δημόσιος τομέας πρέπει να κατέχει το 51 % του κεφαλαίου της εταιρίας.

79 Η προσφεύγουσα εξηγεί εν συνεχεία ότι το IRI τής κατέβαλε 2 000 δισεκατομμύρια ITL (1 000 δισεκατομμύρια τον Ιούνιο του 1996 και 1 000 δισεκατομμύρια το 1997).

Το IRI εισέπραξε εν συνεχεία το προϊόν της πωλήσεως του 18,4 % του κεφαλαίου της εταιρίας σε ιδιώτες επενδυτές για ποσό περίπου 787 δισεκατομμυρίων ITL. Μια άλλη αύξηση του κεφαλαίου η οποία είχε καλυφθεί μέχρι 1 000 δισεκατομμύρια από ιδιώτες επενδυτές είχε αποφασιστεί τον Ιανουάριο του 1998. Επομένως, η προσφεύγουσα υποστηρίζει ότι, έστω και αν δεν ληφθεί υπόψη η εισφορά των εργαζομένων, η συνολική επένδυση του IRI (1 213 δισεκατομμύρια ITL) στην αναδιάρθρωση της εταιρίας είναι χαμηλότερη της εισφοράς των ιδιωτών μετόχων (1 787 δισεκατομμύρια ITL). Η προσφεύγουσα προσθέτει ότι, κατά τον χρόνο καταθέσεως του υπομνήματος ανταπαντήσεως, το IRI κατείχε το 53 % του κεφαλαίου της και οι ιδιώτες επενδυτές το 47 %. Τέλος, η προσφεύγουσα υπογραμμίζει ότι η επιτυχία της ιδιωτικής συμμετοχής στην αύξηση του κεφαλαίου της εταιρίας ήταν τέτοια ώστε η εκ μέρους του IRI καταβολή της δεύτερης (500 δισεκατομμύρια ITL) και τρίτης (250 δισεκατομμύρια ITL) δόσεως που επιτρέπει η προσβαλλόμενη απόφαση δεν πραγματοποιήθηκε. Αναφέρεται ακόμη στην από 27 Μαΐου 1998 έκθεση των συμβούλων της Επιτροπής, στην οποία αυτοί παρατηρούν ότι «το ποσό που επένδυσε το IRI αποδείχθηκε μικρότερο και η αποδοτικότητα αναλογικά μεγαλύτερη από τις προβλέψεις του σχεδίου». Επομένως, η Επιτροπή διέπραξε προφανές σφάλμα κατά την εκτίμηση του σχεδίου αναδιαρθρώσεως στον βαθμό που το τελευταίο, στην πρώτη του διατύπωση και λαμβάνοντας υπόψη την κατάσταση που υπήρχε τότε και τις προβλεπτές βραχυπρόθεσμες εξελίξεις, θα μπορούσε να εκπληρώνει το κριτήριο του ιδιώτη επενδυτή.

80 Το Πρωτοδικείο υπενθυμίζει ότι το κριτήριο σχετικά με τη συμπεριφορά ενός ιδιώτη επενδυτή που δραστηριοποιείται υπό κανονικές συνθήκες οικονομίας της αγοράς είναι απόρροια της αρχής της ίσης μεταχειρίσεως μεταξύ του δημόσιου και του ιδιωτικού τομέα, αρχής κατά την οποία τα κεφάλαια που τίθενται από το κράτος στη διάθεση μιας επιχειρήσεως, άμεσα ή έμμεσα, υπό συνθήκες οι οποίες ανταποκρίνονται στους κανονικούς όρους της αγοράς, δεν μπορούν να χαρακτηριστούν ως κρατικές ενισχύσεις (απόφαση του Δικαστηρίου της 21ης Μαρτίου 1991, C-303/88, Ιταλία κατά Επιτροπής, Συλλογή 1991, σ. I-1433, στο εξής: απόφαση ENI-Lanerossi, σκέψη 20, απόφαση του Πρωτοδικείου της 12ης Δεκεμβρίου 1996, T-358/94, Air France κατά Επιτροπής, Συλλογή 1996, σ. II-2109, σκέψη 70).

81 Πρέπει έτσι να θεωρηθεί ότι εισφορά κεφαλαίων από δημόσιους πόρους πληροί το κριτήριο του ιδιώτη επενδυτή και δεν συνεπάγεται τη χορήγηση κρατικής ενισχύσεως, μεταξύ άλλων, αν η εισφορά αυτή γίνεται συγχρόνως με σημαντική εισφορά κεφαλαίου εκ μέρους του ιδιώτη επενδυτή που πραγματοποιείται υπό παρόμοιους όρους (βλ., κατά την έννοια αυτή, απόφαση Air France κατά Επιτροπής, παρατεθείσα στη σκέψη 80 ανωτέρω, σκέψεις 148 και 149).

82 Όσον αφορά, πρώτον, τη συμμετοχή των εργαζομένων στο κεφάλαιο της προσφεύγουσας, η Επιτροπή ευλόγως έκρινε ότι «δεν μπορεί να ληφθεί (...) υπόψη διότι επέρχεται υπό πολύ διαφορετικούς όρους» από εκείνους της εισφοράς του IRI (προσβαλλόμενη απόφαση, σημείο VII, πέμπτο εδάφιο).

83 Συναφώς, επιβάλλεται η υπόμνηση ότι, βάσει της συμφωνίας η οποία συνήφθη στις 19 Ιουνίου 1996, οι εργαζόμενοι της προσφεύγουσας έδωσαν τη συγκατάθεσή τους για τη συγκράτηση των μισθών. Σε αντάλλαγμα, οι εργαζόμενοι θα ελάμβαναν μετοχές της Alitalia για συνολικό ποσό 310 δισεκατομμυρίων ITL που αντιστοιχεί στην ετήσια εξοικονόμηση που πραγματοποιείται τελικά στον τομέα του κόστους εργασίας.

84 Υπό τις περιστάσεις αυτές, η συμμετοχή των εργαζομένων στο κεφάλαιο της προσφεύγουσας, που όντως πραγματοποιήθηκε, δεν αποδεικνύει καθαυτό ότι η εισφορά κεφαλαίου εκ μέρους του IRI πληροί το κριτήριο του ιδιώτη επενδυτή. Συναφώς, πρέπει να υπομνησθεί ότι η συμπεριφορά του ιδιώτη επενδυτή σε οικονομία αγοράς κατευθύνεται από τις προοπτικές αποδοτικότητας (αποφάσεις του Δικαστηρίου της 21ης Μαρτίου 1991, C-305/89, Ιταλία κατά Επιτροπής, Συλλογή 1991, σ. I-1603, στο εξής: απόφαση Alfa Romeo, σκέψη 20, και της 14ης Σεπτεμβρίου 1994, C-278/92, C-279/92 και C-280/92, Ισπανία κατά Επιτροπής, Συλλογή 1994, σ. I-4103, σκέψεις 20 έως 22· απόφαση του Πρωτοδικείου της 15ης Σεπτεμβρίου 1998, T-126/96 και T-127/96, BFM και EFIM κατά Επιτροπής, Συλλογή 1998, σ. II-3437, σκέψη 79). Όμως, η συμμετοχή των εργαζομένων εμπνεύστηκε από σκέψεις διατηρήσεως της απασχολήσεως και, επομένως, προπαντός από σκέψεις βιωσιμότητας και επιβιώσεως της προσφεύγουσας μάλλον παρά από τις προοπτικές αποδοτικότητας.

85 Δεύτερον, όσον αφορά τη συμμετοχή ιδιωτών επενδυτών, η Επιτροπή θεώρησε με την προσβαλλόμενη απόφαση:

«Ακόμη και αν υποτεθεί ότι το μερίδιο (...) του κεφαλαίου της Alitalia που κατέχουν οι ιδιώτες επενδυτές μπορεί να θεωρηθεί ότι έχει πραγματική οικονομική σημασία,

κανένας ιδιώτης επενδυτής δεν συμμετέχει σε καμία περίπτωση στη συγκεκριμένη αύξηση κεφαλαίου ύψους 2 750 δισεκατομμυρίων [ITL]» (σημείο VII, πέμπτο εδάφιο).

86 Πρέπει να υπομνησθεί ότι, στο πλαίσιο προσφυγής ακυρώσεως δυνάμει του άρθρου 173 της Συνθήκης, η νομιμότητα μιας κοινοτικής πράξεως πρέπει να εκτιμάται σε συνάρτηση με τα πραγματικά και νομικά στοιχεία που υφίστανται κατά τον χρόνο της εκδόσεώς της και δεν είναι δυνατό να εξαρτάται από αναδρομικές εκτιμήσεις που αφορούν τον βαθμό αποτελεσματικότητας της πράξεως. Ειδικότερα, οι πολύπλοκες εκτιμήσεις στις οποίες προβαίνει η Επιτροπή πρέπει να εξετάζονται μόνο σε συνάρτηση με τα στοιχεία που είχε στη διάθεσή της η Επιτροπή κατά τον χρόνο που τις πραγματοποίησε (απόφαση του Δικαστηρίου της 5ης Οκτωβρίου 2000, C-288/96, Γερμανία κατά Επιτροπής, Συλλογή 2000, σ. I-8237, σκέψη 34· αποφάσεις του Πρωτοδικείου της 25ης Ιουνίου 1998, T-371/94 και T-394/94, British Airways κ.λπ. και British Midland Airways κατά Επιτροπής, Συλλογή 1998, σ. II-2405, σκέψη 81, και Salomon κατά Επιτροπής, προπαρατεθείσα στη σκέψη 61, σκέψη 115).

87 Όμως, καθόλη τη διοικητική διαδικασία, οι ιταλικές αρχές και η προσφεύγουσα στηρίχθηκαν, για τους σκοπούς υπολογισμού αποδοτικότητας της επενδύσεως, στην υπόθεση ότι το IRI θα κάλυπτε μόνο τις προβλεφθείσες αυξήσεις κεφαλαίου.

88 Συναφώς, επιβάλλεται η υπόμνηση ότι το αρχικό σχέδιο προέβλεπε εισφορά κεφαλαίου 3 000 δισεκατομμυρίων ITL που θα πραγματοποιούσε το IRI και συμμετοχή μέχρι ποσού 310 δισεκατομμυρίων ITL στο κεφάλαιο εκ μέρους των εργαζομένων της προσφεύγουσας. Ενόψει του μεριδίου που κατείχαν ήδη οι μειοψηφούντες μέτοχοι, κρίθηκε ότι το μερίδιο του IRI στο κεφάλαιο, μετά την αύξηση, θα ανερχόταν σε 80 % περίπου. Η άποψη αυτή επιβεβαιώθηκε εξάλλου με την από 6 Σεπτεμβρίου 1996 απάντηση των ιταλικών αρχών σε αίτηση παροχής πληροφοριών της Επιτροπής, απάντηση με την οποία διευκρινίστηκε:

«Προς απλοποίηση του υπολογισμού, λαμβάνεται ως σημείο εκκινήσεως η υπόθεση ότι, μετά το πέρας της διαδικασίας αυξήσεως του κεφαλαίου, οι σημερινοί μειοψηφούντες μέτοχοι θα κατέχουν ένα πολύ μικρό μερίδιο κεφαλαίου της εταιρίας. Οι

εργαζόμενοι θα λάβουν μετοχές εις αντάλλαγμα μειώσεως των μισθών και αυξήσεως της παραγωγικότητας. Στο πλαίσιο αυτό, είναι δυνατό να προβλεφθεί ότι οι εργαζόμενοι θα κατέχουν 20 % περίπου των μετοχών και το IRI το υπόλοιπο 80 % των μετοχών.»

89 Πρέπει ακόμη να προστεθεί ότι, κατά την προσφεύγουσα, η συμμετοχή του IRI στο κεφάλαιό της μέχι ποσοστού 80 % στο τέλος της αναδιαρθρώσεως της εταιρίας ήταν η πλέον χαμηλή εκτίμηση. Η προσφεύγουσα εξήγησε κατά τη διάρκεια παρουσιάσεως του σχεδίου στη Γενική Διεύθυνση μεταφορών (ΓΔ VII), στις 23 Οκτωβρίου 1996: «Η υπόθεση του 80 % αποτελεί το πλέον απαισιόδοξο σενάριο.» Εξάλλου, κατά την ίδια παρουσίαση ισχυρίστηκε: «η παρουσία των σημερινών μειοψηφούντων μετόχων (περίπου 10 % τώρα) θα διασκορπιστούν μαζικά, πιθανόν κάτω του 1 % (...) οι εργαζόμενοι θα έχουν 20 % των κοινών μετοχών, αναμένεται όμως ότι θα έχουν μόνον πραγματική συμμετοχή από 12 έως 15 %.»

90 Βάσει των στοιχείων που κοινοποιήθηκαν στην Επιτροπή, οι σύμβουλοι αυτής υπενθύμισαν, στην από 11 Δεκεμβρίου 1996 έκθεσή τους: «Το σχέδιο προϋποθέτει ότι η συνολική εισφορά κεφαλαίου των 3 000 δισεκατομμυρίων ITL θα καλυφθεί αποκλειστικά από το IRI» (τμήμα IV, C, 2). Εξάλλου, εκτιμούσαν: «Σύμφωνα με το σχέδιο, η συμμετοχή του IRI στο κεφάλαιο θα ανερχόταν στο 80 % (...). Φαίνεται πιθανότερο ότι το 2000 η συμμετοχή του IRI στο κεφάλαιο της Alitalia θα είναι υψηλότερη από την προβλεφθείσα αρχικά συμμετοχή κατά 80 %» (τμήμα IV, C, 2).

91 Η προσφεύγουσα όχι μόνο δεν αντέκρουσε τους ισχυρισμούς αυτούς αλλά, με το από 19 Δεκεμβρίου 1996 έγγραφο που κοινοποίησαν οι ιταλικές αρχές στην Επιτροπή με επιστολή της 20ής Δεκεμβρίου 1996 αναγνώρισαν ως αποδεκτή την άποψη των συμβούλων της Επιτροπής ότι «το ποσοστό συμμετοχής του IRI στο κεφάλαιο της Alitalia στο τέλος [εφαρμογής] του σχεδίου [θα είναι] πιθανόν υψηλότερο από το προβλεπόμενο στο "υποβληθέν" τον περασμένο Ιούλιο». Με το από 15 Απριλίου 1997 έγγραφο πληροφόρησε ακόμη την Επιτροπή ότι το IRI θα κάλυπτε το σύνολο της αυξήσεως του κεφαλαίου, το οποίο καθορίστηκε τότε σε 2 800 δισεκατομμύρια

ITL. Συγκεκριμένα, το έγγραφο ανέφερε: «[Το] IRI προβλέπει να καταβάλει 2 800 δισεκατομμύρια ITL σύμφωνα με το εξής χρονοδιάγραμμα: 1 000 δισεκατομμύρια ITL τον Ιούλιο του 1996, 500 δισεκατομμύρια ITL τον Ιούλιο του 1997 και το υπόλοιπο των 1 300 δισεκατομμυρίων ITL τον Δεκέμβριο του 1997. Δεν προβλέπεται καμιά άλλη εισφορά από δημόσιους πόρους.»

92 Υπό τις συνθήκες αυτές, καλώς η Επιτροπή θεώρησε με την προσβαλλόμενη απόφαση ότι: «(...) κανένας ιδιώτης επενδυτής δεν συμμετέχει σε καμία περίπτωση στη συγκεκριμένη αύξηση κεφαλαίου ύψους 2 750 δισεκατομμυρίων [ITL].» Έστω και αν, σύμφωνα με τους ισχυρισμούς της Ιταλικής Κυβερνήσεως, «ο πρωταρχικός στόχος του σχεδίου αναδιαρθρώσεως [ήταν] να τεθούν τα θεμέλια για τη διαδικασία ιδιωτικοποιήσεως της εταιρίας» και, προς τούτο, θεωρήθηκε ως πιθανόν ότι οι ιδιώτες επενδυτές θα μπορούσαν να καλύψουν μέρος του δεύτερου τμήματος της προβλεφθείσας εισφοράς κεφαλαίου (σχέδιο αναδιαρθρώσεως του Ιουλίου 1996), πρόκειται για απλή υπόθεση την οποία η ίδια η προσφεύγουσα δεν έλαβε υπόψη στον υπολογισμό της αποδόσεως της επενδύσεως στην οποία προέβη το IRI.

93 Τέλος, το γεγονός ότι το σχέδιο αναδιαρθρώσεως απέβλεπε στη δημιουργία ευνοϊκών προϋποθέσεων για την ιδιωτικοποίηση της προσφεύγουσας δεν αποδεικνύει ότι η επένδυση του IRI πληρούσε το κριτήριο του ιδιώτη επενδυτή. Ακόμη και αν η δυνατότητα συμμετοχής ιδιωτών επενδυτών είχε προβλεφθεί στο σχέδιο αναδιαρθρώσεως και αν, όντως, μια τέτοια συμμετοχή στο κεφάλαιο της προσφεύγουσας πραγματοποιήθηκε μετά την έκδοση της προσβαλλομένης αποφάσεως, τέτοιες περιστάσεις, εφόσον δεν υπήρχε — κατά τον χρόνο εκδόσεως της προσβαλλομένης αποφάσεως — επίσημη δέσμευση εκ μέρους ιδιώτη επενδυτή να πραγματοποιήσει εισφορά κεφαλαίου έχουσα πραγματική οικονομική σημασία, δεν αποδεικνύουν, υπό το φως όσων διευκρινίστηκαν στη σκέψη 86 ανωτέρω, ότι η συμπεριφορά του IRI πληροί το κριτήριο του ιδιώτη επενδυτή.

94 Από τα προεκτεθέντα προκύπτει ότι το πρώτο σκέλος του πρώτου λόγου ακυρώσεως πρέπει να απορριφθεί.

Δεύτερο σκέλος: προφανή σφάλματα εκτιμήσεως στον υπολογισμό του ελάχιστου ποσοστού και του εσωτερικού ποσοστού συνεπαγόμενα παράβαση του άρθρου 92, παράγραφος 1, της Συνθήκης, καθώς και παραβίαση της αρχής της ίσης μεταχειρίσεως και ανεπαρκής αιτιολογία

— Προκαταρκτικές παρατηρήσεις

95 Επιβάλλεται η υπόμνηση ότι η έννοια της κρατικής ενισχύσεως, όπως καθορίζεται στη Συνθήκη, έχει νομικό χαρακτήρα και πρέπει να ερμηνεύεται βάσει αντικειμενικών στοιχείων. Για τον λόγο αυτό, ο κοινοτικός δικαστής οφείλει, καταρχήν και λαμβανομένων υπόψη τόσο των συγκεκριμένων στοιχείων της διαφοράς της οποίας επελήφθη όσο και του τεχνικού ή περίπλοκου χαρακτήρα των εκτιμήσεων στις οποίες προέβη η Επιτροπή, να ασκεί πλήρη έλεγχο του κατά πόσον ένα μέτρο εμπίπτει στο πεδίο εφαρμογής του άρθρου 92, παράγραφος 1, της Συνθήκης (απόφαση του Δικαστηρίου της 16ης Μαΐου 2000, C-83/98 P, Γαλλία κατά Ladbroke Racing και Επιτροπής, Συλλογή 2000, σ. I-3271, σκέψη 25).

96 Κρίθηκε ότι, προκειμένου να καθοριστεί αν τέτοια μέτρα έχουν χαρακτήρα κρατικών ενισχύσεων, πρέπει να εκτιμηθεί αν, υπό παρόμοιες περιστάσεις, ιδιώτης επιχειρηματίας μεγέθους συγκρισίμου προς το μέγεθος των οργανισμών που διαχειρίζονται τον δημόσιο τομέα θα μπορούσε να οδηγηθεί στο να προβεί σε τόσο σημαντικές εισφορές κεφαλαίου. Συναφώς, κρίθηκε ότι, καίτοι η συμπεριφορά του ιδιώτη επενδυτή, προς τον οποίο πρέπει να συγκριθεί η παρέμβαση του δημοσίου επενδυτή που επιδιώκει στόχους οικονομικής πολιτικής, δεν αντιστοιχεί κατ' ανάγκη προς τη συμπεριφορά του κοινού επενδυτή που επενδύει κεφάλαια με προοπτική την αποδοτικότητά τους κατά το μάλλον ή ήττον βραχυπροθέσμως, οφείλει, τουλάχιστον, να ακολουθεί τη συμπεριφορά μιας ιδιωτικής εταιρίας holding ή ενός ιδιωτικού ομίλου επιχειρήσεων που επιδιώκουν μια διαρθρωτική πολιτική, γενική ή κλαδική, με γνώμονα την προοπτική μακροπρόθεσμης αποδοτικότητας (προπαρατεθείσες στη σκέψη 84 αποφάσεις Alfa Romeo, σκέψη 20, Ισπανία κατά Επιτροπής, σκέψεις 20 έως 22, και BFM και EFIM κατά Επιτροπής, σκέψη 79).

97 Σύμφωνα με τις αρχές αυτές, η Επιτροπή επεξήγησε στην ανακοίνωσή της για την πολιτική αεροπορία τη μεθοδολογία της προς επίλυση του ζητήματος αν δημόσιοι πόροι χορηγούμενοι σε αεροπορικές εταιρίες συνιστούν κρατικές ενισχύσεις κατά την έννοια του άρθρου 92, παράγραφος 1, της Συνθήκης. Έτσι, στο σημείο 28 της ανακοινώσεως για την πολιτική αεροπορία, η Επιτροπή εξηγεί: «[Το κριτήριο του ιδιώτη επενδυτή] κανονικά τηρείται στην περίπτωση κατά την οποία η δομή και οι μελλοντικές προοπτικές της εταιρίας είναι τέτοιες ώστε να αναμένεται κανονική απόδοση, με τη μορφή μερισμάτων ή ανατίμησης των κεφαλαίων, με αναφορά σε συγκρίσιμη ιδιωτική επιχείρηση, μέσα σε εύλογο χρονικό διάστημα.» Η Επιτροπή προσθέτει επίσης στο σημείο 28 της εν λόγω ανακοινώσεως: «Ένας επενδυτής σε οικονομία αγοράς κανονικά θα χρηματοδοτήσει μια επιχείρηση έναντι μετοχικού κεφαλαίου εφόσον η παρούσα αξία αναμενόμενων μελλοντικών ταμειακών ροών από το προγραμματιζόμενο έργο (που θα προκύψουν για τον επενδυτή με την μορφή μερισμάτων ή/και κεφαλαιακής αξίας, προσαρμοσμένης ώστε να λαμβάνεται υπόψη ο κίνδυνος) υπερβαίνει τη νέα επένδυση.»

98 Πρέπει να διαπιστωθεί, εν συνεχεία, ότι η Επιτροπή, προκειμένου να εκτιμήσει αν η επένδυση του IRI πληροί το κριτήριο του ιδιώτη επενδυτή και, συνεπώς, προκειμένου να εκτιμήσει αν αυτή περιλαμβάνει στοιχεία κρατικής ενισχύσεως κατά την έννοια του άρθρου 92, παράγραφος 1, της Συνθήκης, εμπνεύστηκε από τις αρχές της ανακοινώσεώς της περί της πολιτικής αεροπορίας. Πράγματι, η Επιτροπή, με την προσβαλλόμενη απόφαση (σημείο VII), σύγκρινε το ποσό της επενδύσεως του IRI προς την αξία των αναμενόμενων μελλοντικών ταμειακών ροών από το προγραμματιζόμενο έργο προσαρμοσμένο στο μέσο ελάχιστο ποσοστό που θα απαιτούσε ο ιδιώτης επενδυτής. Κατέληξε ότι στην προκειμένη περίπτωση το εσωτερικό ποσοστό υπολειπόταν του ελαχίστου ποσοστού και, κατά συνέπεια, η επένδυση δεν πληρούσε το κριτήριο του ιδιώτη επενδυτή.

99 Η μέθοδος που εφαρμόζει η Επιτροπή στην προσβαλλόμενη απόφαση δεν μπορεί να επικριθεί καθεαυτή. Πράγματι, από πάγια νομολογία προκύπτει ότι η Επιτροπή μπορεί να προσδιορίσει την κατεύθυνση που θα ακολουθήσει κατά την άσκηση των εξουσιών εκτιμήσεως που διαθέτει με πράξεις όπως οι εν λόγω κατευθυντήριες γραμμές, στο μέτρο που αυτές περιλαμβάνουν ενδεικτικούς κανόνες ως προς την πορεία που θα ακολουθήσει το όργανο αυτό και δεν απομακρύνονται από τους κανόνες της Συνθήκης (απόφαση του Δικαστηρίου της 24ης Μαρτίου 1993, C-313/90, CIRFS κ.λπ. κατά Επιτροπής, Συλλογή 1993, σ. I-1125, σκέψεις 34 και 36· απόφαση του Πρωτοδικείου της 12ης Δεκεμβρίου 1996, T-380/94, AIUFFASS και AKT κατά Επιτροπής, Συλλογή 1996, σ. II-2169, σκέψη 57, της 5ης Νοεμβρίου 1997,

T-149/95, Ducros κατά Επιτροπής, Συλλογή 1997, σ. II-2031, σκέψη 61, και της 30ής Απριλίου 1998, T-214/95, Vlaams Gewest κατά Επιτροπής, Συλλογή 1998, σ. II-717, σκέψη 79).

100 Πρέπει εξάλλου να διαπιστωθεί ότι η προσφεύγουσα δεν αμφισβητεί τη μέθοδο που εφάρμοσε η Επιτροπή προκειμένου να εκτιμήσει αν η επένδυση του IRI πληροί το κριτήριο του ιδιώτη επενδυτή. Πράγματι, η Επιτροπή και η προσφεύγουσα αναγνωρίζουν ότι το ζήτημα αν η επένδυση του IRI ανταποκρίνεται στο κριτήριο του ιδιώτη επενδυτή πρέπει να εκτιμηθεί συγκρίνοντας το εσωτερικό ποσοστό προς το ελάχιστο ποσοστό.

101 Προκειμένου να καθορίσει το ελάχιστο ποσοστό και το εσωτερικό ποσοστό, η Επιτροπή προσέφυγε σε ανεξάρτητους συμβούλους, ήτοι τους Ernst & Young (προσβαλλόμενη απόφαση, σημείο V, πρώτο εδάφιο), οι οποίοι συνέταξαν διάφορες εκθέσεις (βλ. σκέψεις 20, 26, 32 και 34 ανωτέρω).

102 Με βάση τις συλλεγείσες πληροφορίες, η Επιτροπή προσδιόρισε, με την προσβαλλόμενη απόφαση, το ελάχιστο ποσοστό στο 30 %. Έστω και αν η νομική εκτίμηση της προσβαλλομένης αποφάσεως δεν προσδιορίζει ποσοτικά το ελάχιστο ποσοστό, όπως ισχυρίζεται η προσφεύγουσα, ωστόσο, από το τμήμα που έχει ως τίτλο «Τα πραγματικά περιστατικά» στην εν λόγω απόφαση (σημεία V, δεύτερο εδάφιο, και VI, δεύτερο εδάφιο), καθώς και από τα υπομνήματα που κατατέθηκαν κατά τη διαδικασία, προκύπτει ότι η Επιτροπή καθόρισε το ποσοστό αυτό στο 30 %.

103 Όσον αφορά το εσωτερικό ποσοστό, η Επιτροπή εξηγεί με την προσβαλλόμενη απόφαση ότι αυτό προσδιορίστηκε για την επένδυση των 2 750 δισεκατομμυρίων ITL «σε ποσοστό που προσεγγίζει το 20 %» (σημείο VII, όγδοο εδάφιο). Κατόπιν γραπτής ερωτήσεως του Πρωτοδικείου, η Επιτροπή εξήγησε ότι «πρόκειται για μέση τιμή, περιλαμβανόμενη μεταξύ των ποσοστών του 13,1 % και του 24,8 %, ποσοστά τα οποία αντιπροσωπεύουν τις ελάχιστες και μέγιστες τιμές του [εσωτερικού ποσοστού] που υπολόγισαν οι [Ernst & Young]: βλ. σ. 13 και 14 της από 18 Ιουνίου 1997 εκθέσεως, "Τμήμα IV-A. Calculation of the IRR" ["Υπολογισμός του εσωτερικού ποσοστού αποδόσεως"]».

104 Ωστόσο, κατά την προσφεύγουσα, η Επιτροπή δεν καθόρισε ορθά στην προσβαλλόμενη απόφαση το εσωτερικό ποσοστό και το ελάχιστο ποσοστό, οπότε το συμπέρασμα στο οποίο κατέληξε η Επιτροπή, δηλαδή ότι η επένδυση του IRI δεν πληροί το κριτήριο του ιδιώτη επενδυτή, φέρει το στίγμα της ελλείψεως νομιμότητας.

105 Συναφώς, επιβάλλεται η υπόμνηση ότι η εκ μέρους της Επιτροπής εξέταση του ζητήματος αν συγκεκριμένη επένδυση πληροί το κριτήριο του ιδιώτη επενδυτή συνεπάγεται μια περίπλοκη οικονομική εκτίμηση (απόφαση του Δικαστηρίου της 29ης Φεβρουαρίου 1996, C-56/93, Βέλγιο κατά Επιτροπής, Συλλογή 1996, σ. I-723, σκέψεις 10 και 11· αποφάσεις Air France κατά Επιτροπής, παρατεθείσα στη σκέψη 80 ανωτέρω, σκέψη 71, και BFM και EFIM κατά Επιτροπής, παρατεθείσα στη σκέψη 84 ανωτέρω, σκέψη 81). Όμως, η Επιτροπή, όταν εκδίδει πράξη συνεπαγόμενη οικονομική εκτίμηση τόσο περίπλοκη, απολαύει ευρείας εξουσίας εκτιμήσεως και ο δικαστικός έλεγχος της εν λόγω πράξεως, έστω και αν είναι κατ' αρχήν «πλήρης» όσον αφορά το ζήτημα αν ένα μέτρο εμπίπτει στο πεδίο εφαρμογής του άρθρου 92, παράγραφος 1, της Συνθήκης (απόφαση Γαλλία κατά Ladbroke Racing και Επιτροπής, παρατεθείσα στη σκέψη 95, ανωτέρω, σκέψη 25), περιορίζεται στον έλεγχο του αν τηρήθηκαν οι κανόνες διαδικασίας και αιτιολογήσεως, αν υφίσταντο τα πραγματικά περιστατικά που ελήφθησαν υπόψη για την αμφισβητούμενη επιλογή, αν υφίσταται πρόδηλη πλάνη κατά την εκτίμηση των περιστατικών αυτών ή κατάχρηση εξουσίας (προπαρατεθείσα απόφαση Βέλγιο κατά Επιτροπής, σκέψη 11 και παρατιθέμενη νομολογία). Ειδικότερα, δεν εναπόκειται στο Πρωτοδικείο να υποκαταστήσει τον εκδόντα την απόφαση στην οικονομική του εκτίμηση (αποφάσεις AIUFFASS και AKT κατά Επιτροπής, παρατεθείσα στη σκέψη 99 ανωτέρω, σκέψη 56, BFM και EFIM κατά Επιτροπής, παρατεθείσα στη σκέψη 84 ανωτέρω, σκέψη 81, και British Airways κ.λπ. και British Midland Airways κατά Επιτροπής, παρατεθείσα στη σκέψη 86 ανωτέρω, σκέψη 79).

106 Υπό το φως των σκέψεων αυτών πρέπει να εκτιμηθούν τα επιχειρήματα που προβάλλουν εν προκειμένω οι διάδικοι.

— Επί των αιτιάσεων σχετικά με τα στοιχεία στα οποία η Επιτροπή και οι σύμβουλοί της βασίστηκαν για να καθορίσουν το ελάχιστο ποσοστό

107 Πρέπει να υπομνηστεί ότι η προσβαλλόμενη απόφαση, όσον αφορά τον καθορισμό του ελάχιστου ποσοστού, παραπέμπει στις εκθέσεις των συμβούλων της Επιτροπής (σημεία V και VI). Η αιτιολογία της προσβαλλομένης αποφάσεως συμπίπτει, επομένως, με την αιτιολογία των εκθέσεων των συμβούλων επί του σημείου αυτού.

108 Επιβάλλεται η διαπίστωση ότι οι σύμβουλοι της Επιτροπής αναφέρουν, στις από 11 Δεκεμβρίου 1996 και 18 Ιουνίου 1997 εκθέσεις τους, ότι καθόρισαν το ελάχιστο ποσοστό ως εξής:

«Για τον καθορισμό του ποσοστού αποδόσεως που ένας ορθολογικώς πράττων επενδυτής σε οικονομία αγοράς θα ανέμενε από την επένδυσή του στο κεφάλαιο της Alitalia, έχουμε

— αναθεωρήσει τα χαρακτηριστικά του σχεδίου προκειμένου να εκτιμηθεί αν οι προβλεπόμενες ενέργειες είχαν τον χαρακτήρα "σχεδίου ανακάμψεως" ή "στρατηγικού σχεδίου", καθώς και το επίπεδο των κινδύνων που συνδέονται με τις ενέργειες αυτές

— λάβει συνεντεύξεις από διάφορους επενδυτές και αναλυτές, και

— διαβάσει τις προγενέστερες αποφάσεις της Επιτροπής (υπόθεση Iberia).»

109 Η προσφεύγουσα επικρίνει καθένα από τα στοιχεία στα οποία οι σύμβουλοι της Επιτροπής βασίστηκαν για να προσδιορίσουν το ελάχιστο ποσοστό στο 30 % και υπογραμμίζει ότι το ποσοστό αυτό δεν μπορεί να υπερβαίνει το 20 % στην προκειμένη περίπτωση.

110 Πρέπει κατ' αρχάς να υπογραμμισθεί ότι η Επιτροπή δεν μπορεί να ισχυρίζεται ότι η προσφεύγουσα, θεωρώντας ότι το καθορισθέν στο 30 % ελάχιστο ποσοστό είναι δυσανάλογο, αντιφάσκει προς εαυτήν καθόσον, στην απο 9 Σεπτεμβρίου 1996 έκθεση που είχε απευθύνει στην Επιτροπή, εξήγησε: «Από συζητήσεις με οικονομικούς αναλυτές και επενδυτές στις αεροπορικές εταιρίες προκύπτει ότι, στην περίπτωση μιας αεροπορικής εταιρίας-τύπο που αντιμετωπίζει δυσχέρειες, η απαιτούμενη απόδοση για μια νέα εισφορά κεφαλαίων κυμαίνεται μεταξύ 30 και 40 %.» Πράγματι, η Επιτροπή απομονώνει αυτό το απόσπασμα από το πλαίσιό του. Η προσφεύγουσα είχε υπογραμμίσει στην έκθεσή της ότι, επειδή η αναδιάρθρωση της εταιρίας εμφάνιζε μικρή πιθανότητα αποτυχίας, το ελάχιστο ποσοστό στην προκειμένη περίπτωση προσέγγιζε περισσότερο το κανονικό ποσοστό αποδόσεως του 14,78 % παρά το ποσοστό αποδόσεως «της αναδιαρθρώσεως» που απαιτείται για επένδυση σε αεροπορική εταιρία αντιμετωπίζουσα δυσχέρειες, ποσοστό κυμαινόμενο, κατά την προσφεύγουσα, μεταξύ 30 και 40 %.

111 Πρώτον, η προσφεύγουσα προβάλλει ότι ο χαρακτηρισμός του σχεδίου αναδιαρθρώσεως ως στρατηγικού σχεδίου ή σχεδίου ανακάμψεως δεν ασκεί επιρροή για τον καθορισμό του ελάχιστου ποσοστού. Οι κίνδυνοι που είναι συναφείς με ένα τέτοιο σχέδιο δεν εξαρτώνται από τον χαρακτηρισμό του.

112 Ωστόσο, επιβάλλεται η διαπίστωση ότι το επιχείρημα της προσφεύγουσας στηρίζεται σε εσφαλμένη ανάγνωση των εκθέσεων των συμβούλων και της προσβαλλόμενης αποφάσεως.

113 Πράγματι, από τις εκθέσεις των συμβούλων προκύπτει ότι αυτοί «αναθεώρησαν τα χαρακτηριστικά του σχεδίου προκειμένου να εκτιμήσουν αν οι προβλεπόμενες ενέργειες είχαν τον χαρακτήρα σχεδίου ανακάμψεως ή στρατηγικού σχεδίου» (εκθέσεις του Δεκεμβρίου 1996 και του Ιουνίου 1997, τμήμα IV, σημείο Ε.1). Η Επιτροπή υπογραμμίζει, προς τούτο, ότι το σχέδιο αναδιαρθρώσεως της προσφεύγουσας προέβλεπε πέραν των τριάντα αξιόλογων και σημαντικών προγραμμάτων «ρήξεως» ή βελτιστοποιήσεως, ή συνδυάζοντας τις δύο αυτές κατηγορίες. Εν συνεχεία, οι σύμβουλοι της Επιτροπής αναφέρουν ότι εξέτασαν για κάθε κατηγορία των προβλεπομένων στο σχέδιο διαφόρων ενεργειών «το επίπεδο κινδύνου που συνδέεται με τις ενέργειες αυτές» (εκθέσεις Δεκεμβρίου 1996 και Ιουνίου 1997, τμήμα IV, σημείο Ε.1).

114 Επομένως, η προσφεύγουσα δεν μπορεί να ισχυρίζεται ότι οι σύμβουλοι της Επιτροπής, αφού «απερίσκεπτα» χαρακτήρισαν το σχέδιο αναδιαρθρώσεως της προσφεύγουσας ως σχέδιο ανακάμψεως, καθόρισαν το ελάχιστο ποσοστό σε υψηλό επίπεδο λόγω αυτού του χαρακτηρισμού. Αντιθέτως, η Επιτροπή και οι σύμβουλοί της προέβησαν σε ανάλυση των διαφόρων στοιχείων του σχεδίου και των κινδύνων που συνδέονται με τα στοιχεία αυτά προτού αποφασίσουν ότι το σχέδιο συνιστούσε σχέδιο ανακάμψεως και εν συνεχεία καθόρισαν υψηλό ελάχιστο ποσοστό το οποίο ελάμβανε υπόψη τους κινδύνους οι οποίοι συνδέονται με τις διάφορες ενέργειες που προβλέπει το σχέδιο.

115 Το επιχείρημα της προσφεύγουσας πρέπει επομένως να απορριφθεί.

116 Δεύτερον, η προσφεύγουσα υποστηρίζει ότι οι επενδυτές και αναλυτές τους οποίους συμβουλεύθηκαν οι Ernst & Young δεν είχαν επαρκή γνώση της χρηματοοικονομικής της καταστάσεως και του σχεδίου αναδιαρθρώσεώς της για να είναι σε θέση να διατυπώσουν βάσιμη άποψη σχετικά με το ελάχιστο ποσοστό αποδόσεως της επενδύσεως του IRI. Προκειμένου να καταστεί δυνατό να εξακριβωθεί, αφενός, αν τα πρόσωπα τα οποία συμβουλεύθηκαν οι σύμβουλοι της Επιτροπής ήσαν σε θέση να σχηματίσουν βάσιμη και αξιόπιστη άποψη ως προς το ελάχιστο ποσοστό που πρέπει να εφαρμοστεί και, αφετέρου, την ακρίβεια και την πληρότητα της διεξαχθείσας έρευνας, η προσφεύγουσα θεωρεί απαραίτητο να ζητήσει το Πρωτοδικείο από τους συμβούλους της Επιτροπής να παράσχουν διευκρινίσεις ως προς τους εμπειρογνώμονες που συμβουλεύθηκαν, τα υποβληθέντα ερωτήματα, τις παρασχεθείσες στα ερωτηθέντα πρόσωπα πληροφορίες και τις ληφθείσες απαντήσεις.

117 Η προσφεύγουσα ισχυρίζεται ακόμη ότι είχε ετοιμάσει ειδικά για τους συμβούλους της Επιτροπής ένα έγγραφο το οποίο περιείχε τις μη εμπιστευτικές πληροφορίες που ήσαν αναγκαίες για την ορθή αποτίμηση του σχεδίου αναδιαρθρώσεώς της. Είχε προτείνει οι πληροφορίες αυτές να κοινοποιηθούν στους επενδυτές των οποίων ζητήθηκε η γνώμη. Επομένως, διαμαρτύρεται έντονα επειδή οι σύμβουλοι της Επιτροπής δεν έλαβαν υπόψη το έγγραφο αυτό.

118 Σε απάντηση της επιχειρηματολογίας της προσφεύγουσας, η Επιτροπή προσκόμισε το από 28 Οκτωβρίου 1998 έγγραφο των συμβούλων της, με το οποίο αυτοί αναφέρουν ότι ήρθαν σε επαφή με τους συναδέλφους τους στο Λονδίνο, Παρίσι,

Μαδρίτη και στη Φρανκφούρτη, προκειμένου να καθορίσουν το ελάχιστο ποσοστό για την επένδυση του IRI. Με τη σειρά τους, οι τοπικοί αντιπρόσωποι των Ernst & Young ήρθαν σε επαφή με «επενδυτές παγκοσμίου φήμης και με τράπεζες οι οποίες εμπλέκονται συχνά σε τέτοιες αποτιμήσεις». Οι επενδυτές των οποίων ζητήθηκε η γνώμη βάσισαν τις απαντήσεις τους «στη γνώση που είχαν σχετικά με την εταιρία και στις πληροφορίες για τις οποίες οι σύμβουλοι είχαν την έγκριση να αποκαλύψουν». Η Επιτροπή αναφέρει ότι δεν ενθυμείται αν έλαβε το έγγραφο το οποίο η προσφεύγουσα είχε ετοιμάσει για τους Ernst & Young.

119 Βάσει των μέτρων οργανώσεως της διαδικασίας που έλαβε στις 25 Απριλίου 2000, το Πρωτοδικείο ζήτησε από την προσφεύγουσα να προσκομίσει το έγγραφο που διατείνεται ότι είχε ετοιμάσει για τις διαβουλεύσεις επενδυτών μέσω της Ernst & Young.

120 Με το από 24 Μαΐου 2000 έγγραφο, η προσφεύγουσα κοινοποίησε ένα έγγραφο με τίτλο «σημείωμα προπαρασκευαστικό των συζητήσεων με τους επενδυτές όσον αφορά την Alitalia». Το έγγραφο αυτό, μιας μόνο σελίδας, περιλαμβάνει κατ' αρχάς τα «στοιχεία-κλειδιά» της προσφεύγουσας για τα έτη 1995 (πραγματικά στοιχεία) και 2000 (κατ' εκτίμηση στοιχεία) και αναφέρει εν συνεχεία τα «στοιχεία-κλειδιά» του σχεδίου, δηλαδή την εγκατάσταση μιας νέας διευθύνσεως, την αύξηση του κεφαλαίου κατά 3 300 δισεκατομμύρια ITL, τον κόμβο ανταποκρίσεων της Malpensa, τη δημιουργία της Alitalia Team και την ιστορική συμφωνία που συνήφθη με τα συνδικάτα.

121 Ωστόσο, κανένα από τα στοιχεία που προέβαλε η προσφεύγουσα δεν επιτρέπει να αμφισβητηθεί το ότι οι εμπειρογνώμονες τους οποίους συμβουλεύθηκαν οι Ernst & Young δεν διέθεταν τις αναγκαίες πληροφορίες για να προσδιορίσουν στην προκειμένη περίπτωση το ελάχιστο ποσοστό.

122 Συναφώς, πρέπει να υπομνησθεί ότι, στην από 16 Νοεμβρίου 1996 ανακοίνωσή της η οποία δημοσιεύθηκε στην Επίσημη Εφημερίδα (βλ. σκέψεις 15 και 16 ανωτέρω), η Επιτροπή είχε ανακοινώσει ότι «θα προσέφευγε σε έναν ή περισσότερους ανεξάρτητους συμβούλους» προκειμένου να εξακριβώσει αν το σχέδιο αναδιαρθρώσεως πληρούσε το κριτήριο του ιδιώτη επενδυτή (ΕΕ C 346, ειδικότερα σ. 22). Επομένως, οι επενδυτές τους οποίους συμβουλεύθηκαν οι Ernst & Young είχαν γνώση του περιεχομένου της εν λόγω ανακοινώσεως κατά τον χρόνο που πραγματοποιήθηκαν οι διαβουλεύσεις αυτές.

123 Επιβάλλεται η διαπίστωση ότι η από 16 Νοεμβρίου 1996 ανακοίνωση περιελάμβανε πέντε σελίδες πληροφοριών σχετικά με τη δομή της προσφεύγουσας, την εξέλιξη της οικονομικής της καταστάσεως μεταξύ 1990 έως 1995, τα στοιχεία για το 1995 (τα οποία, εν πάση περιπτώσει, ήσαν ήδη δημόσια τότε), τους μεγάλους άξονες του σχεδίου αναδιαρθρώσεως και την προβλεπόμενη εξέλιξη για την περίοδο από 1996 έως 2000. Οι πληροφορίες που περιείχε η από 16 Νοεμβρίου 1996 ανακοίνωση σχετικά με την οικονομική κατάσταση της προσφεύγουσας και το σχέδιο αναδιαρθρώσεως είναι πολύ περισσότερο λεπτομερείς από τις πληροφορίες που περιέχει το έγγραφο «σημείωμα προπαρασκευαστικό των συζητήσεων με τους επενδυτές σχετικά με την Alitalia». Κατά την προσφεύγουσα, όμως, το έγγραφο αυτό περιείχε ήδη «τις αναγκαίες πληροφορίες για την ορθή αποτίμηση του σχεδίου της εταιρίας». Υπό τις προϋποθέσεις αυτές, το επιχείρημα της προσφεύγουσας πρέπει να απορριφθεί, χωρίς να χρειάζεται να ληφθούν άλλα μέτρα οργανώσεως της διαδικασίας.

— Επί της ελλείψεως αιτιολογίας σχετικά με τον καθορισμό του ελάχιστου ποσοστού

124 Η προσφεύγουσα ισχυρίζεται ότι η Επιτροπή δεν αιτιολόγησε επαρκώς κατά νόμο την εφαρμογή του ελάχιστου ποσοστού που έγινε δεκτό με την απόφαση 96/278/ΕΚ της Επιτροπής, της 31ης Ιανουαρίου 1996, για την αύξηση κεφαλαίου της εταιρίας Iberia (ΕΕ L 104, σ. 25, στο εξής: απόφαση Iberia), στην επένδυση του IRI. Η προσφεύγουσα υπογραμμίζει, συναφώς, ότι η κατάσταση της Iberia κατά τον χρόνο εκδόσεως της αποφάσεως Iberia ήταν εντελώς διαφορετική από τη δική της κατάσταση κατά τον χρόνο εκδόσεως της προσβαλλομένης αποφάσεως.

125 Η Επιτροπή αντιτάσσει ότι η επιχειρηματολογία της προσφεύγουσας πρέπει να κριθεί απαράδεκτη εφόσον στηρίζεται σε εμπιστευτικές πληροφορίες τις οποίες έλαβαν οι σύμβουλοι της προσφεύγουσας κατά τη διοικητική διαδικασία που προηγήθηκε της εκδόσεως της αποφάσεως Iberia. Πράγματι, οι σύμβουλοι της προσφεύγουσας ήσαν, στην υπόθεση Iberia, οι σύμβουλοι της Επιτροπής. Εν πάση περιπτώσει, η Επιτροπή δεν ήταν υποχρεωμένη να παράσχει, με την προσβαλλόμενη απόφαση, ειδικές εξηγήσεις ως προς τη σύγκριση του σχεδίου αναδιαρθρώσεως της προσφεύγουσας με εκείνο της Iberia (απόφαση British Airways κ.λπ. και British Midland Airways κατά Επιτροπής, παρατεθείσα στη σκέψη 86 ανωτέρω, σκέψη 443).

126 Το Πρωτοδικείο εκτιμά ότι το επιχείρημα της Επιτροπής που αντλείται από το απαράδεκτο της επιχειρηματολογίας της προσφεύγουσας είναι χωρίς αντικείμενο, δεδομένου ότι, προς εξέταση της επιχειρηματολογίας αυτής (βλ. σκέψεις 127 έως 137 κατωτέρω), θα πρέπει το Πρωτοδικείο να βασιστεί αποκλειστικά στα στοιχεία τα οποία δεν έχουν κανένα εμπιστευτικό χαρακτήρα έναντι της προσφεύγουσας, δηλαδή τα αποσπάσματα της αποφάσεως Iberia, η οποία δημοσιεύθηκε στην Επίσημη Εφημερίδα (βλ. σκέψη 124 ανωτέρω), και τα αποσπάσματα των εκθέσεων των συμβούλων της Επιτροπής, τα οποία η τελευταία κοινοποίησε στην προσφεύγουσα.

127 Το Πρωτοδικείο θεωρεί, πρώτον, ότι η Επιτροπή δεν μπορεί να διατείνεται ότι, επειδή η προσφεύγουσα και η Iberia είναι δύο διαφορετικές εταιρίες αναδιαρθρωθείσες σε διαφορετικές εποχές, δεν ήταν υποχρεωμένη να παράσχει με την προσβαλλόμενη απόφαση ειδικές εξηγήσεις ως προς τη σύγκριση του σχεδίου αναδιαρθρώσεως της προσφεύγουσας με εκείνο της Iberia. Πράγματι, η ίδια η Επιτροπή και οι σύμβουλοί της αναφέρθηκαν, προκειμένου να καθορίσουν το ελάχιστο ποσοστό αποδόσεως για την επένδυση του IRI, στην απόφαση Iberia (βλ. σκέψεις 107 και 108 ανωτέρω) και έτσι υπογράμμισαν συναφώς τη λυσιτέλεια της συγκρίσεως μεταξύ της καταστάσεως της προσφεύγουσας και εκείνης της Iberia.

128 Δεύτερον, πρέπει να παρατηρηθεί ότι, με την απόφαση Iberia, η Επιτροπή καθόρισε το ελάχιστο ποσοστό στο επίπεδο του 30 % βάσει των εξής σκέψεων:

«[...] η Επιτροπή έχει τη γνώμη ότι το ελάχιστο [ποσοστό απόδοσης] που θα απαιτούσε επενδυτής ενεργώντας κατά τους νόμους της αγοράς ώστε να προβεί στην υπόψη μετάγγιση κεφαλαίου είναι τουλάχιστον 30 % λόγω του ύψους του απαιτουμένου ποσού και κυρίως λόγω των επιχειρηματικών κινδύνων που παρουσιάζει η εν λόγω πράξη. Στο [ποσοστό] αυτό ύψους 30 %, προφανώς πολύ υψηλό και πολύ πάνω από τα [ποσοστά] της αγοράς, ενσωματώνονται και οι υπολογίσιμες πιθανότητες να μην εξελιχθεί το πρόγραμμα σύμφωνα με τις προβλέψεις και η πραγματική απόδοση να αποδειχτεί τελικά χαμηλότερη. Εξάλλου, το [ποσοστό] θα είναι κατ' ανάγκη ανώτερο από το κόστος των ιδίων κεφαλαίων της εταιρείας, δεδομένου ότι το τελευταίο δεν περιλαμβάνει τους κινδύνους που είναι συνδεδεμένοι με την εταιρία. Παρά την πρακτική εξαφάνιση των κινδύνων που απέρρεαν από τη συμμετοχή της στην Arsa και την ουσιαστική βελτίωση των αποτελεσμάτων εκμετάλλευσης κατά τη διάρκεια του 1994 και του πρώτου εξαμήνου του 1995, η Iberia παραμένει επιχείρηση με αυξημένο ίδιο επιχειρηματικό κίνδυνο. Ειδικότερο βάρος στην επι-

δίωξη της ανάκαμψης της εταιρίας, στη μακροπρόθεσμη κερδοφορία της και στις οικονομικές προβλέψεις με ορίζοντα το 1999 στις οποίες στηρίχθηκαν οι υπολογισμοί της σημερινής αξίας της, παρουσιάζουν οι κατωτέρω αβεβαιότητες:

— δεν έχει ακόμη ολοκληρωθεί το πρόγραμμα προσαρμογής, ιδιαίτερα δε δεν έχουν ακόμη αρχίσει να εφαρμόζονται οι μειώσεις του προσωπικού,

— η εταιρία αντιμετώπισε πρόσφατα κοινωνικά προβλήματα, που υλοποιήθηκαν κυρίως με συχνές απεργίες των πιλότων. Εκτός από τις άμεσες επιπτώσεις τους στα λογιστικά της Iberia, οι κοινωνικές αυτές αναταραχές βλάπτουν την εικόνα που έχουν οι πελάτες για την εταιρία και είναι δυνατό να παρεμποδίσουν τις δυνατότητές της να πετύχει τη βελτίωση της παραγωγικότητας που προβλέπει το πρόγραμμα,

— με τη σημερινή του μορφή, το πρόγραμμα λήγει στο τέλος του 1996. Την ημερομηνία εκείνη, η Iberia δεν θα έχει ακόμη φτάσει τα επίπεδα παραγωγικότητας και την αποτελεσματικότητα των κυριότερων ευρωπαίων ανταγωνιστών της. Θα πρέπει τότε να εκπονηθεί νέο πρόγραμμα περιορισμού των δαπανών και να τεθεί στο τραπέζι των διαπραγματεύσεων με τους κοινωνικούς εταίρους. Το αποτέλεσμα των διαπραγματεύσεων παραμένει προς το παρόν απρόβλεπτο,

— οι αμφιβολίες ως προς την ύπαρξη μελλοντικών εξωτερικών εταίρων που ακόμη δεν έχουν επιλεγεί και ως προς τον τρόπο παρέμβασής τους,

— οι επιπτώσεις της απελευθέρωσης των δραστηριοτήτων αεροπορικών μεταφορών και υπηρεσιών εδάφους (handling) στην Ευρώπη στη μακροπρόθεσμη οικονομική απόδοση της Iberia δεν είναι δυνατό ακόμη να εκτιμηθούν επακριβώς στο σύνολό τους.»

129 Με την απόφαση Iberia, η Επιτροπή αποφάσισε εν συνεχεία ότι η επένδυση στο κεφάλαιο της εταιρίας αυτής πληρούσε το κριτήριο του ιδιώτη επενδυτή δεδομένου ότι το εσωτερικό ποσοστό του 30 % ήταν ίσο προς το ελάχιστο ποσοστό.

130 Η Επιτροπή αναγνωρίζει ότι, κατά τον χρόνο της διοικητικής διαδικασίας που προηγήθηκε της εκδόσεως της προσβαλλομένης αποφάσεως, η απόφαση Iberia ήταν η μόνη απόφαση στην οποία είχε εφαρμόσει το κριτήριο της συγκρίσεως μεταξύ του εσωτερικού ποσοστού και του ελάχιστου ποσοστού προκειμένου να εκτιμήσει αν η επένδυση σε αεροπορική εταιρία πληρούσε το κριτήριο του ιδιώτη επενδυτή. Η Επιτροπή εξηγεί συναφώς ότι επρόκειτο για τη μόνη άλλη υπόθεση στην οποία τα ενδιαφερόμενα μέρη αμφισβήτησαν τον χαρακτηρισμό του μέτρου. Υπό τις περιστάσεις αυτές, η απόφαση Iberia έμελλε προφανώς να αποτελέσει προηγούμενο για τον υπολογισμό του ελάχιστου ποσοστού στην προκειμένη περίπτωση.

131 Έχοντας συνείδηση του γεγονότος αυτού, η προσφεύγουσα, καθόλη τη διάρκεια της διοικητικής διαδικασίας, υποστήριξε ότι η κατάστασή της δεν ήταν συγκρίσιμη με εκείνη της Iberia, όπως αυτή περιγράφεται με την απόφαση Iberia και, κατά συνέπεια, το υψηλό ελάχιστο ποσοστό που έγινε δεκτό με την τελευταία αυτή απόφαση δεν μπορούσε να εφαρμοστεί στην προσφεύγουσα [παρουσίαση της προσφεύγουσας στην ΓΔ VII της Επιτροπής, στις 23 Οκτωβρίου 1996 (σ. 80)· έγγραφο της προσφεύγουσας της 19ης Δεκεμβρίου 1996, το οποίο οι ιταλικές αρχές διαβίβασαν στην Επιτροπή στις 20 Δεκεμβρίου 1996· έγγραφο των συμβούλων της προσφεύγουσας στην Επιτροπή της 31ης Ιανουαρίου 1997· έγγραφο που απέστειλε στην Επιτροπή για τη συνάντηση της 8ης Απριλίου 1997· μελέτες της προσφεύγουσας για την προετοιμασία της συναντήσεως της 8ης Απριλίου 1997]. Η προσφεύγουσα επέμενε ειδικότερα στο γεγονός ότι τα στοιχεία αβεβαιότητας που χαρακτήριζαν την υπόθεση Iberia δεν υπήρχαν στην περίπτωσή της.

132 Όσον αφορά την υποχρέωση αιτιολογίας που υπέχει η Επιτροπή έναντι της προσφεύγουσας η οποία, ως δικαιούχος του αμφισβητούμενου μέτρου, είναι ενδιαφερομένη κατά την έννοια του άρθρου 93, παράγραφος 2, της Συνθήκης, επιβάλλεται η υπόμνηση ότι, έστω και αν η Επιτροπή δεν υποχρεούται να απαντήσει σε όλα τα επιχειρήματα που προβάλλονται κατά τη διοικητική διαδικασία από έναν ενδιαφερόμενο, ωστόσο υποχρεούται να εκθέτει επαρκώς, με την απόφασή της, τους λόγους για τους οποίους τα ουσιώδη στοιχεία της επιχειρηματολογίας ενός τέτοιου ενδιαφερομένου δεν μπορούν να γίνουν δεκτά (βλ. κατά την έννοια αυτή, απόφαση

του Δικαστηρίου της 2ας Απριλίου 1998, C-367/95 P, Επιτροπή κατά Sytraval και Brink's France, Συλλογή 1998, σ. I-1719, σκέψεις 63 και 64). Ενόψει του γεγονότος — το οποίο αναγνώρισε η Επιτροπή (βλ. σκέψη 130 ανωτέρω) — ότι η απόφαση Iberia συνιστούσε το μόνο προηγούμενο στην πρακτική της ως προς τη λήψη αποφάσεων για τον υπολογισμό του ελάχιστου ποσοστού αποδόσεως μιας επενδύσεως στην οποία προβαίνουν οι δημόσιες αρχές σε αεροπορική εταιρία, πρέπει να θεωρηθεί ότι η επιχειρηματολογία της προσφεύγουσας με την οποία αυτή επεδίωκε να διακρίνει την κατάστασή της από εκείνη της Iberia είχε ουσιώδη χαρακτήρα στην απόδειξη ότι η επένδυση του IRI πληρούσε το κριτήριο του ιδιώτη επενδυτή. Υπό τις προϋποθέσεις αυτές, η Επιτροπή είχε την υποχρέωση να απαντήσει στην επιχειρηματολογία αυτή με την προσβαλλόμενη απόφαση.

133 Πρέπει να διαπιστωθεί ότι, με την προσβαλλόμενη απόφαση και με τις εκθέσεις των συμβούλων της Επιτροπής, στις οποίες παραπέμπει η εν λόγω απόφαση, αναγνωρίζονται ορισμένες ιδιαιτερότητες της καταστάσεως της προσφεύγουσας, τις οποίες ειδικότερα είχε τονίσει η τελευταία προκειμένου να διακρίνει την κατάστασή της από εκείνη της εταιρίας Iberia.

134 Έτσι, η έκθεση των συμβούλων του Δεκεμβρίου 1996 υπογραμμίζει, στο πλαίσιο αποτιμήσεως του ελάχιστου ποσοστού, την ύπαρξη συμφωνίας η οποία συνήφθη με τα συνδικάτα και το γεγονός ότι ορισμένα σημαντικά προγράμματα, μεταξύ των οποίων ειδικότερα εκείνο που αφορούσε τον «εξαιρετικά ανταγωνιστικό μεταφορέα», δηλαδή την Alitalia Team, είχαν ήδη αρχίσει (σημείο IV.E.2).

135 Εξάλλου, με την προσβαλλόμενη απόφαση, επιβεβαιώνεται ότι «το σχέδιο [αναδιαρθρώσεως] εγκρίθηκε από τους κοινωνικούς εταίρους της εταιρίας» (σημείο II, τρίτο εδάφιο· βλ. επίσης σημείο II, έκτο εδάφιο) και ότι «η Alitalia Team ιδρύθηκε στις 23 Ιουλίου 1996» (σημείο II, έκτο εδάφιο). Η προσβαλλόμενη απόφαση αναφέρει ακόμη τα εξής: «Στόχος [του σχεδίου αναδιαρθρώσεως] είναι να αποκατασταθεί η ανταγωνιστικότητα της Alitalia και να επιτραπεί η ιδιωτικοποίησή της στο νέο πλαίσιο της ελευθερωμένης κοινοτικής αγοράς. Με αυτό τον διπλό στόχο, η αύξηση κεφαλαίου θα μεθερμηνευθεί σε ισχυρή μείωση της χρέωσης και στην επαναφορά της εταιρίας σε χρηματοοικονομική διάρθρωση συγκρίσιμη με εκείνη των περισσοτέρων ανταγωνιστών της. [Η εξυγίανση του παθητικού της εταιρίας θα έχει επίσης ως συνέπεια ουσιαστική μείωση των χρηματοοικονομικών εξόδων. Εξάλλου, το σχέδιο προβλέπει τη συνέχιση των προσπαθειών που έχει αναλάβει ήδη η Alitalia στον

τομέα της παραγωγικότητας και του κόστους. Η Επιτροπή παρατηρεί, άλλωστε, ότι η παραγωγικότητα του προσωπικού] της εταιρίας τοποθετείται σήμερα στο ίδιο επίπεδο με εκείνο των κύριων κοινοτικών ανταγωνιστών της [...]» (σημείο VIII, έβδομο εδάφιο). Επιπλέον, με την προσβαλλόμενη απόφαση εξηγείται: «το σχέδιο, έτσι όπως έχει βελτιωθεί πλέον και έχει αναπροσαρμοστεί από τον Ιανουάριο του 1997, είναι ρεαλιστικό και επιτρέπει στην Alitalia να ανακτήσει ικανοποιητική απόδοση κατά το έτος 2000» (σημείο VI, έβδομο εδάφιο· βλ. επίσης σημείο VIII, ενδέκατο εδάφιο). Επιπροσθέτως, η Επιτροπή υπογραμμίζει: «Τα πολύ θετικά αποτελέσματα που προσδοκώνται κατά το έτος 2000 θα ικανοποιήσουν ταυτόχρονα τις ανάγκες σε κεφάλαια κίνησης και τη χρηματοδότηση των επενδύσεων που είναι απαραίτητες για την μακροπρόθεσμη δραστηριότητα της εταιρίας και θα προσφέρουν προοπτικές μακροπρόθεσμης βιωσιμότητας. Θα πρέπει επίσης να εμπνεύσουν την εμπιστοσύνη των επενδυτών και να ανοίξουν τον δρόμο για τη σύναψη συμμαχιών με άλλες εταιρίες» (σημείο VIII, ένατο εδάφιο).

136 Από τα προεκτεθέντα προκύπτει ότι από την αιτιολογία της προσβαλλομένης αποφάσεως σχετικά με τον υπολογισμό του ελάχιστου ποσοστού δεν προκύπτει, κατά τρόπο σαφή και μη διφορούμενο, η συλλογιστική της Επιτροπής κατά τρόπο που να επιτρέπει στην προσφεύγουσα να γνωρίσει τους λόγους για τους οποίους λήφθηκε το μέτρο προκειμένου να προασπίσει τα δικαιώματά της, ο δε κοινοτικός δικαστής να μπορεί να ασκήσει τον έλεγχό του (βλ., κατά την έννοια αυτή, απόφαση του Πρωτοδικείου της 30ής Απριλίου 1998, T-16/96, Cityflyer Express κατά Επιτροπής, Συλλογή 1998, σ. II-757, σκέψεις 64 και 65, καθώς και παρατιθέμενη νομολογία). Πράγματι, η Επιτροπή με την προσβαλλόμενη απόφαση δεν εξήγησε γιατί θεωρούσε αναγκαίο να εφαρμόσει στην επένδυση του IRI το ίδιο ελάχιστο ποσοστό του 30 % που είχε δεχθεί με την απόφαση Iberia, ενώ οι διαπιστώσεις που γίνονται με την προσβαλλόμενη απόφαση οδηγούν στη σκέψη, ειδικότερα, ότι αρκετοί παράγοντες κινδύνου που οδήγησαν την Επιτροπή, με την απόφαση Iberia, να ορίσει το ελάχιστο ποσοστό σε αυτό το επίπεδο «πολύ υψηλό και υπερβαίνον κατά πολύ τα ποσοστά που διαπιστώνονται στην αγορά δεν εμφανίζονταν ή εμφανίζονταν σε μικρότερο βαθμό στην περίπτωση της Alitalia» (συγκρίνατε τις σκέψεις 128 και 135 ανωτέρω).

137 Επομένως, επιβάλλεται να συναχθεί ότι η προσβαλλόμενη απόφαση φέρει το στίγμα ελλείψεως αιτιολογίας στο μέτρο που δέχεται για την επένδυση του IRI το ίδιο ελάχιστο ποσοστό με εκείνο το οποίο καθορίστηκε με την απόφαση Iberia.

— Επί των αιτιάσεων που αφορούν τα στοιχεία υπολογισμού του εσωτερικού ποσοστού

138 Πρώτον, η προσφεύγουσα προβάλλει ότι η Επιτροπή υπέπεσε σε πρόδηλο σφάλμα εκτιμήσεως αποκλείοντας, στον υπολογισμό του εσωτερικού ποσοστού, το κόστος αφερεγγυότητας. Το κόστος αφερεγγυότητας λαμβάνεται με τον υπολογισμό της διαφοράς μεταξύ του ύψους των χορηγηθέντων δανείων, τα οποία θα εξοφληθούν στο σύνολό τους στην περίπτωση νέας εισφοράς κεφαλαίου, και της αξίας εξοφλήσεως των ίδιων αυτών δανείων σε περίπτωση αφερεγγυότητας. Η Επιτροπή, μη λαμβάνοντας υπόψη αυτό το κόστος, αφίσταται έτσι των χρηματοοικονομικών κανόνων που συνήθως ακολουθούν οι επιχειρήσεις, της γνώμης των συμβούλων της καθώς και της δικής της πρακτικής ως προς τη λήψη αποφάσεων. Η προσφεύγουσα εξηγεί ότι η Cofiri, εταιρία του ομίλου IRI, της είχε χορηγήσει δάνεια με όρους της αγοράς της τάξεως των 1 600 δισεκατομμυρίων ITL. Το κόστος αφερεγγυότητας για τα δάνεια που χορήγησε η Cofiri ανέρχονται σε 1 140 δισεκατομμύρια ITL. Για τον υπολογισμό του κόστους αφερεγγυότητας θα έπρεπε επίσης να ληφθεί υπόψη η επιδείνωση της βαθμολογίας του IRI ως συνέπεια της ενδεχόμενης εκκαθαρίσεως της προσφεύγουσας.

139 Η προσφεύγουσα υποστηρίζει ότι το γεγονός ότι 900 δισεκατομμύρια ITL εξοφλήθηκαν αμέσως στην Cofiri, και επομένως στο IRI, χάρη στην καταβολή της πρώτης δόσεως των 1 000 δισεκατομμυρίων ITL τον Ιούνιο του 1996 εκ μέρους του IRI (βλ. σκέψη 11 ανωτέρω) αποτελεί σημαντικό στοιχείο για τον υπολογισμό του εσωτερικού ποσοστού. Έστω και αν η ενέργεια αυτή συνιστούσε μετατροπή του χρέους σε κεφάλαιο, μια τέτοια διαπίστωση δεν έχει καμία επίπτωση στην εφαρμογή του άρθρου 92, παράγραφος 1, της Συνθήκης.

140 Η Επιτροπή αντιτάσσει ότι το ζήτημα αν θα περιληφθεί ή θα αποκλειστεί το κόστος αφερεγγυότητας παρέλκει όσον αφορά τον χαρακτηρισμό της επενδύσεως ως κρατικής ενισχύσεως. Υπογραμμίζει προς τούτο ότι, σύμφωνα με τους υπολογισμούς των συμβούλων της, το πλέον ευνοϊκό εσωτερικό ποσοστό για την προσφεύγουσα, περιλαμβανομένου και του κόστους αφερεγγυότητας, είναι 24,8 %. Ως προς τους λόγους αποκλεισμού του κόστους αφερεγγυότητας από τον υπολογισμό του εσωτερικού ποσοστού, η Επιτροπή παραπέμπει στο σημείο VII, έβδομο εδάφιο, της προσβαλλομένης αποφάσεως. Η Επιτροπή θεωρεί ότι η προκαταβολή ποσού 1 000 δισεκατομμυρίων ITL που κατέβαλε το IRI τον Ιούνιο του 1996 (βλ. σκέψη 11 ανωτέρω), που χρησιμοποιήθηκε για την εξόφληση των δανείων τα οποία χορήγησε η Cofiri, πρέπει να εξομοιωθεί με μετατροπή δανείων σε κεφάλαιο.

141 Η Επιτροπή προβάλλει ακόμη ότι η χορήγηση δανείων στην προσφεύγουσα, έστω και με τους συνήθεις όρους της αγοράς, εκ μέρους της Cofiri, δημόσιας επιχειρήσεως, θέτει ζητήματα σχετικά με τον χαρακτηρισμό τους ως κρατικής ενισχύσεως εφόσον η προσφεύγουσα, δημόσια επιχείρηση επίσης, απολαύει της σιωπηρής και απεριόριστης εγγυήσεως του Δημοσίου. Η Επιτροπή εξηγεί ότι δεν μπορούσε να εντάξει στη σημερινή αξία των ταμειακών εισροών τις επιχορηγήσεις των οποίων η νομιμότητα είναι αβέβαιη.

142 Το Πρωτοδικείο διαπιστώνει, πρώτον, ότι, στην προσβαλλόμενη απόφαση, η Επιτροπή αναφέρει ότι, για τους σκοπούς υπολογισμού του εσωτερικού ποσοστού, απέκλεισε το κόστος αφερεγγυότητας. Πράγματι, εξηγεί ότι «δεν χρειάζεται στη συγκεκριμένη περίπτωση να ληφθεί υπόψη, όσον αφορά τα αναμενόμενα έσοδα, τα έξοδα που πρόκειται να υποστεί το IRI σε περίπτωση διάλυσης της Alitalia» (σημείο VII, έβδομο εδάφιο).

143 Η προσφεύγουσα δεν μπορεί να ισχυρίζεται ότι, ενεργώντας κατ' αυτόν τον τρόπο, η Επιτροπή απέστη της γνώμης που διατύπωσαν οι σύμβουλοί της. Πράγματι, επιβάλλεται η διαπίστωση ότι οι σύμβουλοι της Επιτροπής δεν ισχυρίστηκαν, σε καμία στιγμή της διοικητικής διαδικασίας, ότι τα έξοδα αφερεγγυότητας έπρεπε να περιληφθούν στον υπολογισμό του εσωτερικού ποσοστού. Στην από 18 Ιουνίου 1997 έκθεσή τους, ανέφεραν (σ. 23): «Τα ποσοστά αποδόσεως μπορούν να υπολογιστούν περιλαμβάνοντας την αμοιβή των δανείων του IRI.» Επομένως, οι σύμβουλοι εκτίμησαν το εσωτερικό ποσοστό μια φορά αποκλείοντας (σ. 13) και την άλλη φορά περιλαμβάνοντας (σ. 14) το κόστος αφερεγγυότητας στους υπολογισμούς τους.

144 Η Επιτροπή αιτιολογεί την απόφασή της να αποκλείσει το κόστος αφερεγγυότητας από τον υπολογισμό του ποσοστού εσωτερικής αποδόσεως ως εξής:

«Αυτά τα έξοδα αφερεγγυότητας απορρέουν ουσιαστικά από τη ζημία βραχυπρόθεσμων δανείων που έχει συμφωνήσει η Alitalia με τη χρηματοοικονομική εταιρία Cofiri, θυγατρική του IRI, πριν τον Ιούνιο του 1996. Τα δάνεια αποσβέστηκαν ήδη από τον Ιούνιο και τον Ιούλιο του 1996, χάρη στην καταβολή ταυτόχρονα της προκαταβολής ύψους 1 000 δισεκατομμυρίων [ITL], πράγμα που επιτρέπει άλλωστε να

θεωρηθεί στην πράξη ότι αυτή η διπλή συναλλαγή ήταν μια μετατροπή των δανείων σε κεφάλαιο. Ένας ιδιώτης επενδυτής όμως, καθοδηγούμενος από προοπτικές πιο μακροπρόθεσμης απόδοσης, δεν θα βάσιζε την απόφασή του στο τυχόν άμεσο όφελος εάν η πραγματική κατάσταση της επιχειρήσεως δεν είναι αρκετά καλή ώστε να δικαιολογεί μακρόχρονες δεσμεύσεις» (σημείο VII, έβδομο εδάφιο).

145 Δεν αμφισβητείται ότι το μεγαλύτερο μέρος της εισφοράς κεφαλαίου των 1 000 δισεκατομμυρίων ITL που πραγματοποιήθηκε το 1996 χρησίμευσε για την αποπληρωμή στο IRI δανείων ύψους 900 δισεκατομμυρίων ITL περίπου και ότι η πράξη αυτή μπορεί να θεωρηθεί ως μετατροπή δανείων σε κεφάλαιο.

146 Πρέπει εν συνεχεία να διαπιστωθεί ότι αυτή η μετατροπή δανείων σε κεφάλαιο εμπίπτει πλήρως στους στόχους του σχεδίου αναδιαρθρώσεως της προσφεύγουσας. Πράγματι, ένας από τους κύριους στόχους που επιδιώκεται με το σχέδιο ήταν η μείωση του λόγου «δανειακή επιβάρυνση/ίδια κεφάλαια» (σημείο II, τέταρτο, ενδέκατο και δωδέκατο εδάφιο, και σημείο VIII, έβδομο εδάφιο, της προσβαλλομένης αποφάσεως).

147 Η Επιτροπή δεν μπορεί ωστόσο να διατείνεται ότι μια τέτοια «μετατροπή» αποφέρει μόνον ένα άμεσο πλεονέκτημα. Πράγματι, όπως η ίδια αναγνωρίζει με την προσβαλλόμενη απόφαση, η μείωση του χρέους μειώνει τα χρηματοοικονομικά έξοδα της προσφεύγουσας (σημείο II, δωδέκατο εδάφιο, και σημείο VIII, έβδομο εδάφιο). Όμως, η μείωση των χρηματοοικονομικών εξόδων αυξάνει την αποδοτικότητα της προσφεύγουσας, πράγμα που συμβάλλει στη χρηματοδότηση των επενδύσεων που είναι απαραίτητες για τη μακροπρόθεσμη δραστηριότητά της.

148 Το επιχείρημα της Επιτροπής που αντλείται από τον ενδεχόμενο χαρακτηρισμό ως κρατικής ενισχύσεως των δανείων που χορήγησε η Cofiri πρέπει επίσης να απορριφθεί. Πράγματι, με την προσβαλλόμενη απόφαση δεν προβάλλεται αυτός ο λόγος προκειμένου να δικαιολογηθεί ο αποκλεισμός του κόστους αφερεγγυότητας από τον υπολογισμό του ποσοστού εσωτερικής αποδόσεως. Εξάλλου, με την από 18 Ιουνίου 1997 έκθεσή τους, οι σύμβουλοι της Επιτροπής διαπίστωσαν, κατά την περίοδο μεταξύ Μαρτίου 1994 και Μαρτίου 1996, ότι η προσφεύγουσα «ήταν σε θέση να επιτύχει νέες πιστώσεις από ιδιωτικούς οικονομικούς οργανισμούς» και οι «όροι που

εφάρμοζε η Cofiri», κατά την περίοδο αυτή, δεν εμφάνιζαν «ουσιαστικές διαφορές με την αγορά» (τμήμα IV, F.2).

149 Εξάλλου, πρέπει να διαπιστωθεί ότι η συλλογιστική της Επιτροπής σχετικά με το κόστος αφερεγγυότητας είναι κυκλική. Επιβάλλεται συναφώς η υπόμνηση ότι, με την προσβαλλόμενη απόφαση η Επιτροπή προβαίνει στον υπολογισμό του εσωτερικού ποσοστού προκειμένου να εκτιμήσει αν ο ιδιώτης επενδυτής θα είχε οδηγηθεί να πραγματοποιήσει μια επένδυση ύψους 2 750 δισεκατομμυρίων ITL στο κεφάλαιο της προσφεύγουσας. Εντούτοις, η εξήγηση που προβάλλει η Επιτροπή για να δικαιολογήσει την απόφασή της να αποκλείσει το κόστος αφερεγγυότητας από τον υπολογισμό του εσωτερικού ποσοστού βασίζεται ήδη στην αρχή ότι ο ιδιώτης επενδυτής δεν θα πραγματοποιούσε την εν λόγω επένδυση. Πράγματι, από την εξήγηση αυτή προκύπτει ότι η Επιτροπή θεωρούσε ότι «η πραγματική κατάσταση της επιχειρήσεως δεν [ήταν] αρκετά καλή ώστε να δικαιολογεί μακρόχρονες δεσμεύσεις» από «ιδιώτη επενδυτή καθοδηγούμενο από προοπτικές πιο μακροπρόθεσμης απόδοσης» (σημείο VII, έβδομο εδάφιο).

150 Επομένως, πρέπει να γίνει δεκτό ότι, εν προκειμένω, η Επιτροπή διέπραξε πρόδηλο σφάλμα εκτιμήσεως θεωρώντας, βάσει των προβληθέντων με την προσβαλλόμενη απόφαση λόγων, ότι το κόστος αφερεγγυότητας σχετικά με τα δάνεια που χορήγησε η Cofiri έπρεπε να αποκλειστούν από τον υπολογισμό του εσωτερικού ποσοστού.

151 Τέλος, το επιχείρημα της Επιτροπής ότι το ζήτημα αν θα περιληφθεί ή θα αποκλειστεί το κόστος αφερεγγυότητας δεν ασκεί επιρροή (βλ. σκέψη 140 ανωτέρω) πρέπει να απορριφθεί. Το γεγονός ότι η Επιτροπή εξηγεί στο πλαίσιο της εκτιμήσεως του κριτηρίου του ιδιώτη επενδυτή (σημείο VII της αποφάσεως) ότι, στην προκειμένη περίπτωση, το κόστος αφερεγγυότητας πρέπει να αποκλειστεί συνιστά επαρκή ένδειξη του ότι το ζήτημα αυτό ασκεί επιρροή για την εκτίμηση του ζητήματος αν η επένδυση του IRI συνιστά κρατική ενίσχυση. Εξάλλου, στο πλαίσιο της προσφυγής ακυρώσεως, δεν εναπόκειται στο Πρωτοδικείο να επανεκτιμήσει το εσωτερικό ποσοστό για την επένδυση και να εκτιμήσει αν το ποσοστό αυτό, στην περίπτωση κατά την οποία το κόστος αφερεγγυότητας θα είχε περιληφθεί στον υπολογισμό του, θα εξακολουθούσε να είναι κατώτερο του ελάχιστου ποσοστού (αποφάσεις AIUFFASS και AKT κατά Επιτροπής, παρατεθείσα στη σκέψη 99 ανωτέρω, σκέψη 56, BFM και EFIM κατά Επιτροπής, παρατεθείσα στη σκέψη 84 ανωτέρω, σκέψη 81, και British Airways κ.λπ. και British Midland Airways κατά Επιτροπής, παρατεθείσα στη σκέψη 86 ανωτέρω, σκέψη 79).

152 Δεύτερον, η προσφεύγουσα προβάλλει ότι η Επιτροπή αυθαιρέτως την υποχρέωσε να αναλάβει το κόστος, το οποίο βαραίνει το Δημόσιο δυνάμει του νομοθετικού διατάγματος 546, της 23ης Οκτωβρίου 1996 (που κατέστη ο νόμος 640, της 20ής Δεκεμβρίου 1996), της πρόωρης συνταξιοδοτήσεως 700 από τους εργαζομένους της, μειώνοντας κατά δύο μονάδες τουλάχιστον, σύμφωνα με τους υπολογισμούς των συμβούλων της Επιτροπής, το ποσοστό αποδοτικότητας της επενδύσεως του IRI.

153 Πάντως, όπως καλώς τονίζει η Επιτροπή, η προσφεύγουσα δεν δεσμεύθηκε αμετάκλητα, πριν από την έκδοση της προσβαλλομένης αποφάσεως, να αναλάβει το κόστος της πρόωρης συνταξιοδοτήσεως 700 εργαζομένων (βλ. σκέψεις 28 και 35 ανωτέρω). Γι' αυτόν τον λόγο, η νομική εκτίμηση και το διατακτικό της προσβαλλομένης αποφάσεως δεν περιέχουν κανένα ίχνος της αποφάσεως της προσφεύγουσας να αναλάβει το κόστος αυτό. Η Επιτροπή αποκλειστικά λαμβάνει γνώση του γεγονότος αυτού στο τμήμα που τιτλοφορείται «Πραγματικά περιστατικά» της προσβαλλομένης αποφάσεως.

154 Έστω και αν, αρχικά, η προσφεύγουσα ανέλαβε την εν λόγω υποχρέωση υπό τον όρο ότι η τελική απόφαση θα αναγνωρίσει ότι η εισφορά κεφαλαίου συνιστά επένδυση σύμφωνη με το κριτήριο του ιδιώτη επενδυτή, πρέπει να θεωρηθεί ότι, με τη σύσταση μεσεγγυήσεως, τον Ιούλιο του 1997, η υποχρέωση αυτή κατέστη αμετάκλητη (βλ. σκέψη 35 ανωτέρω). Επομένως, η Επιτροπή όφειλε να εξακριβώσει αν η επένδυση πληρούσε το κριτήριο του ιδιώτη επενδυτή λαμβάνοντας υπόψη αυτή τη νέα πραγματικότητα.

155 Τέλος, η προσφεύγουσα μπορούσε να αντισταθεί, κατά τη διοικητική διαδικασία, στη φερόμενη πίεση εκ μέρους της Επιτροπής να αναλάβει την εν λόγω δέσμευση ή, εναλλακτικά, θα μπορούσε, όπως για τους άλλους «όρους», να αποφύγει την ανάληψη μονομερούς αμετάκλητης υποχρεώσεως. Αν η προσφεύγουσα είχε συμπεριφερθεί κατ' αυτόν τον τρόπο κατά τη διοικητική διαδικασία, η Επιτροπή θα ελάμβανε θέση επί του ζητήματος του κόστους πρόωρης συνταξιοδοτήσεως 700 εργαζομένων, με την προσβαλλόμενη απόφαση ή με άλλη απόφαση, της οποίας τη νομιμότητα μπορούσε να εκτιμήσει το Πρωτοδικείο.

156 Επομένως, το επιχείρημα το οποίο η προσφεύγουσα αντλεί από τον φερόμενο εσφαλμένο υπολογισμό του εσωτερικού ποσοστού επειδή η Επιτροπή την υποχρέωσε να αναλάβει το κόστος της πρόωρης συνταξιοδοτήσεως 700 εργαζομένων της πρέπει να απορριφθεί.

— Επί της αιτιάσεως σχετικά με το ότι δεν λήφθηκε υπόψη η τελευταία εκδοχή του σχεδίου αναδιαρθρώσεως για τον υπολογισμό του ελάχιστου ποσοστού και του εσωτερικού ποσοστού

157 Η προσφεύγουσα καταγγέλλει το γεγονός ότι οι τελευταίες τροποποιήσεις που επιφέρθηκαν στο σχέδιο αναδιαρθρώσεως, τον Ιούνιο του 1997, δεν οδήγησαν τους συμβούλους της Επιτροπής, καθώς και την ίδια, να υπολογίσουν εκ νέου το ελάχιστο ποσοστό και το εσωτερικό ποσοστό. Θεωρεί ότι οι τελευταίες τροποποιήσεις είχαν άμεσο αποτέλεσμα επί των κινδύνων που συνδέονται με την επένδυση και την αποδοτικότητά της.

158 Επιβάλλεται η υπόμνηση ότι, στην πρώτη τους έκθεση του Δεκεμβρίου 1996 η οποία ετομάστηκε βάσει του σχεδίου αναδιαρθρώσεως το οποίο είχε κοινοποιηθεί στην Επιτροπή τον Ιούλιο του 1996, οι σύμβουλοι υπολόγισαν ένα ελάχιστο ποσοστό το οποίο κυμαινόταν μεταξύ 30 και 40 %. Θεωρούσαν ότι το ελάχιστο ποσοστό προσέγγιζε μάλλον το κατώτερο όριο αυτής της ψαλίδας. Σύμφωνα με τους συμβούλους, το εσωτερικό ποσοστό κυμαινόταν μεταξύ -12,5 % και +25,7 % (έκθεση της 11ης Δεκεμβρίου 1996, τμήμα IV· προσβαλλόμενη απόφαση, σημείο V, δεύτερο εδάφιο).

159 Όσον αφορά το σχέδιο αναδιαρθρώσεως που τροποποιήθηκε τον Φεβρουάριο του 1997, αυτό υπήρξε αντικείμενο αναλύσεως στο διάγραμμα εκθέσεως της 21ης Φεβρουαρίου 1997, η δε οριστική διατύπωση φέρει ημερομηνία 18 Ιουνίου 1997 (βλ. σκέψη 32 ανωτέρω). Στην έκθεση αυτή, οι σύμβουλοι εξηγούν ότι το ελάχιστο ποσοστό έπρεπε να καθοριστεί στο 30 %. Το εσωτερικό ποσοστό κυμαινόταν μεταξύ +13,1 % και +24,8 % (έκθεση της 18ης Ιουνίου 1997, τμήμα IV· βλ. επίσης προσβαλλόμενη απόφαση, σημείο VI, δεύτερο εδάφιο, και σημείο VII, όγδοο εδάφιο).

160 Εν συνεχεία, όπως υπογραμμίζει η Επιτροπή με την προσβαλλόμενη απόφαση, πραγματοποιήθηκαν αρκετές συναντήσεις κατά τους μήνες Μάιο και Ιούνιο 1997 οι οποίες επέτρεψαν την περαιτέρω βελτίωση του σχεδίου αναδιαρθρώσεως στα εξής σημεία: επίσπευση της διαδικασίας μειώσεως των εξόδων με μεταφορά προσωπικού της Alitalia προς την Alitalia Team γρηγορότερα απ' ό,τι προβλεπόταν προηγουμένως· μείωση του ποσού της προβλεπόμενης αυξήσεως κεφαλαίου σε 2 750 δισεκατομμύρια ITL· εκχώρηση των μεριδίων που κατέχει η Alitalia στην συγγρική εταιρία Malev, καθώς και σε έξι ιταλικά περιφερειακά αεροδρόμια (προσβαλλόμενη απόφαση, σημείο VI, πέμπτο εδάφιο). Τις τελευταίες αυτές προσαρμογές του σχεδίου αναδιαρθρώσεως κοινοποίησαν στην Επιτροπή οι ιταλικές αρχές με το από 26 Ιουνίου 1997 έγγραφο. Πάντως, οι σύμβουλοι της Επιτροπής, στην συμπληρωματική έκθεσή τους της 4ης Ιουλίου 1997, δεν υπολόγισαν εκ νέου το ελάχιστο ποσοστό και το εσωτερικό ποσοστό βάσει των τελευταίων προσαρμογών που έγιναν στο σχέδιο αναδιαρθρώσεως τον Ιούνιο του 1997.

161 Δεν αμφισβητείται από τους διαδίκους ότι το ελάχιστο ποσοστό και το εσωτερικό ποσοστό τα οποία έγιναν δεκτά με την προσβαλλόμενη απόφαση είναι εκείνα τα οποία είχαν υπολογιστεί από τους συμβούλους της Επιτροπής στην από 18 Ιουνίου 1997 έκθεσή τους βάσει της προτελευταίας εκδοχής του σχεδίου αναδιαρθρώσεως. Πράγματι, η Επιτροπή καθόρισε το ελάχιστο ποσοστό στο 30 % (προσβαλλόμενη απόφαση, σημείο VI, δεύτερο εδάφιο, και σημείο VII, όγδοο εδάφιο). Το εσωτερικό ποσοστό, το οποίο ορίστηκε σε «ποσοστό που προσεγγίζει το 20 %» (προσβαλλόμενη απόφαση, σημείο VII, όγδοο εδάφιο), συνιστά, όπως επιβεβαίωσε η Επιτροπή απαντώντας σε γραπτή ερώτηση, τον μέσο όρο των τιμών που αναφέρει η έκθεση της 18ης Ιουνίου 1997 (βλ. σκέψη 103 ανωτέρω).

162 Επομένως, με την προσβαλλόμενη απόφαση η Επιτροπή δεν επανεκτίμησε το ελάχιστο ποσοστό και το εσωτερικό ποσοστό με βάση την τελευταία εκδοχή του σχεδίου αναδιαρθρώσεως της προσφεύγουσας.

163 Ωστόσο, η Επιτροπή εξηγεί με το υπόμνημά της αντικρούσεως: «Από την ίδια τους τη φύση, οι [τελευταίες] τροποποιήσεις [που έγιναν στο σχέδιο αναδιαρθρώσεως] δεν μπορούσαν να έχουν αποφασιστική επίπτωση στις άγνωστες παραμέτρους της επενδύσεως ενός επιχειρηματικού κεφαλαίου στην οπτική ενός ιδιώτη επενδυτή ο οποίος ενεργεί σύμφωνα με τους νόμους της οικονομίας της αγοράς (...). Κατόπιν των τροποποιήσεων που έγιναν τον Ιούνιο του 1997, οι προϋποθέσεις που επέτρεπαν

να μειωθεί μεταγενέστερα το [ελάχιστο ποσοστό] δεν συνέτρεχαν· πράγματι, αυτό είχε ήδη μειωθεί κατά 30-40 %, σύμφωνα με τις εκτιμήσεις της πρώτης εκδοχής του σχεδίου, στο ελάχιστο επίπεδο του 30 % στη δεύτερη εκδοχή.» Προκειμένου να υπογραμμιστούν οι κίνδυνοι που συνδέονται με το σχέδιο αναδιαρθρώσεως, η Επιτροπή υπογραμμίζει ότι οι πραγματοποιηθέντες τον Απρίλιο του 1998 έλεγχοι απέδειξαν τη μη τήρηση του σχεδίου αναδιαρθρώσεως όσον αφορά την παραγωγικότητα του προσωπικού και τις λεπτομέρειες μειώσεως του προσωπικού. Εξάλλου, η προσφεύγουσα δεν τήρησε διάφορους όρους που επέβαλε η προσβαλλόμενη απόφαση [βλ. απόφαση της Επιτροπής της 3ης Ιουνίου 1998 σχετικά με τη δεύτερη δόση της ενισχύσεως στην αναδιάρθρωση της Alitalia, που ενέκρινε η Επιτροπή στις 15 Ιουλίου 1997 (ΕΕ C 290, σ. 3)]. Όσον αφορά το εσωτερικό ποσοστό, η Επιτροπή ισχυρίζεται, με το υπόμνημά της ανταπαντήσεως, ότι το ποσοστό αυτό, το οποίο υπολογίστηκε εκ νέου βάσει της τελευταίας εκδοχής του σχεδίου, ανήλθε κατ' ανώτατο όριο στο 26,1 %, περιλαμβάνοντας ακόμη το κόστος αφερεγγυότητας (σημεία 58 έως 60 και παράρτημα ΙΙΙ του υπομνήματος ανταπαντήσεως). Έτσι, το εσωτερικό ποσοστό εξακολουθούσε πάντοτε να είναι μικρότερο του ελάχιστου ποσοστού. Η Επιτροπή αναφέρεται επίσης στα άσχημα αποτελέσματα που πέτυχε η προσφεύγουσα το 1999.

164 Επιβάλλεται η υπόμνηση ότι, προκειμένου να εκτιμηθεί η νομιμότητα της προσβαλλομένης αποφάσεως, το Πρωτοδικείο λαμβάνει υπόψη μόνον τα στοιχεία τα οποία η Επιτροπή διέθετε κατά τον χρόνο που έλαβε την προσβαλλόμενη απόφαση (αποφάσεις Γερμανία κατά Επιτροπής, παρατεθείσα στη σκέψη 86 ανωτέρω, σκέψη 34, British Airways κ.λπ. και British Midland Airways κατά Επιτροπής, παρατεθείσα στη σκέψη 86 ανωτέρω, σκέψη 81, και Salomon κατά Επιτροπής, παρατεθείσα στη σκέψη 61 ανωτέρω, σκέψη 115). Επομένως, οποιαδήποτε επιχειρηματολογία της Επιτροπής που αναφέρεται σε περιστατικά τα οποία προέκυψαν μετά την έκδοση της προσβαλλομένης αποφάσεως πρέπει να απορριφθεί.

165 Επιβάλλεται εν συνεχεία η υπόμνηση ότι η Επιτροπή, σε πλήρη συμφωνία με τις κατευθυντήριες γραμμές που είχε διακηρύξει με την ανακοίνωσή της για την πολιτική αεροπορία (βλ. σκέψεις 96 έως 99 ανωτέρω), θεώρησε με την προσβαλλόμενη απόφαση ότι η μέθοδος που πρέπει να εφαρμοστεί προκειμένου να εκτιμηθεί αν η επένδυση του IRI πληρούσε το κριτήριο του ιδιώτη επενδυτή συνίστατο στη σύγκριση του εσωτερικού ποσοστού με το ελάχιστο ποσοστό αποδόσεως της επενδύσεως (σημείο VII, έβδομο και όγδοο εδάφιο).

166 Το ελάχιστο ποσοστό, όπως το περιγράφει η Επιτροπή με το υπόμνημά της αντικρούσεως, «περιλαμβάνει το ασφάλιστρο έναντι του κινδύνου που απαιτεί ο ιδιώτης επενδυτής προκειμένου να αναλάβει συγκεκριμένηχρηματοοικονομική υποχρέωση.

Επομένως, το ποσοστό αυτό είναι ευθέως ανάλογο προς τον κίνδυνο που συνδέεται με την επένδυση». Όσον αφορά το εσωτερικό ποσοστό, η Επιτροπή εξηγεί ότι αυτό εκφράζει «τη θεμελιώδη αποδοτικότητα της πράξεως» (προσβαλλόμενη απόφαση, σημείο VI, δεύτερο εδάφιο).

167 Όμως, η ίδια η Επιτροπή διαπίστωσε με την προσβαλλόμενη απόφαση ότι οι τελευταίες βελτιώσεις που έγιναν στο σχέδιο αναδιαρθρώσεως τον Ιούνιο του 1997 «μειώνουν τους κινδύνους που σχετίζονται με το σχέδιο αναδιαρθρώσεως και αυξάνουν περισσότερο την απόδοση της εισφοράς κεφαλαίου» (σημείο VI, έβδομο εδάφιο). Επομένως, προκύπτει ότι οι τελευταίες αυτές τροποποιήσεις είναι ικανές να αυξήσουν το εσωτερικό ποσοστό (αυξημένη αποδοτικότητα) και να μειώσουν το ελάχιστο ποσοστό (μειωμένοι κίνδυνοι).

168 Υπό τις προϋποθέσεις αυτές, η Επιτροπή όφειλε να επανεκτιμήσει το ελάχιστο ποσοστό και το εσωτερικό ποσοστό με βάση την τελευταία έκβαση του σχεδίου αναδιαρθρώσεως για να είναι σε θέση να εκτιμήσει ορθά αν η επένδυση του IRI πληρούσε το κριτήριο του ιδιώτη επενδυτή.

169 Επομένως, η Επιτροπή διέπραξε πρόδηλο σφάλμα εκτιμήσεως θεωρώντας ότι οι τροποποιήσεις που έγιναν στο σχέδιο αναδιαρθρώσεως τον Ιούνιο του 1997, οι οποίες, κατά δική της ομολογία, μείωσαν ακόμη τους κινδύνους που είναι συναφείς με το σχέδιο αυτό και βελτίωσαν την αποδοτικότητα της επιχειρήσεως, δεν είχαν καμία επίπτωση στον υπολογισμό του ελάχιστου ποσοστού και του εσωτερικού ποσοστού και, κατά συνέπεια, στην εκτίμηση του ζητήματος αν η επένδυση του IRI πληρούσε το κριτήριο του ιδιώτη επενδυτή.

170 Ως προς το επιχείρημα της Επιτροπής ότι επανεκτίμηση του ελάχιστου ποσοστού και του εσωτερικού ποσοστού βάσει της τελευταίας εκδοχής του σχεδίου αναδιαρθρώσεως θα αποδείκνυε ότι ένας ιδιώτης επενδυτής δεν θα προέβαινε στην εν λόγω επένδυση, πρέπει να υπομνησθεί ότι, στο πλαίσιο προσφυγής ακυρώσεως, το

Πρωτοδικείο αποφαίνεται επί της νομιμότητας των κρίσεων που διατύπωσε η Επιτροπή με την προσβαλλόμενη απόφαση. Δεν εναπόκειται στο Πρωτοδικείο, στο πλαίσιο μιας τέτοιας διαδικασίας, να επανεκτιμήσει το ελάχιστο ποσοστό και το εσωτερικό ποσοστό για την επένδυση και να αποφανθεί επί του ζητήματος αν ένας ιδιώτης επενδυτής θα είχε οδηγηθεί να πραγματοποιήσει την επένδυση την οποία προετίθετο να πραγματοποιήσει το IRI κατά τον χρόνο εκδόσεως της προσβαλλομένης αποφάσεως (αποφάσεις AIUFFASS και AKT κατά Επιτροπής, παρατεθείσα στη σκέψη 99 ανωτέρω, σκέψη 56, BFM και EFIM κατά Επιτροπής, παρατεθείσα στη σκέψη 84 ανωτέρω, σκέψη 81, και British Airways κ.λπ. και British Midland Airways κατά Επιτροπής, παρατεθείσα στη σκέψη 86 ανωτέρω, σκέψη 79).

171 Ενόψει της ελλείψεως αιτιολογίας που διαπιστώνεται στη σκέψη 137 ανωτέρω και τα πρόδηλα σφάλματα εκτιμήσεως που διαπιστώνονται στις σκέψεις 150 και 169 ανωτέρω, επιβάλλεται να γίνουν δεκτά τα αιτήματα της προσφεύγουσας και να ακυρωθεί η προσβαλλόμενη απόφαση, χωρίς να χρειάζεται το Πρωτοδικείο να αποφανθεί ακόμη επί των άλλων επιχειρημάτων που αναφέρονται στον πρώτο λόγο ακυρώσεως και επί των άλλων λόγων ακυρώσεως που προβάλλονται με την προσφυγή.

Επί των δικαστικών εξόδων

172 Δυνάμει του άρθρου 87, παράγραφος 2, του Κανονισμού Διαδικασίας του Πρωτοδικείου, ο ηττηθείς διάδικος καταδικάζεται στα δικαστικά έξοδα, εφόσον υπήρχε σχετικό αίτημα. Δεδομένου ότι η Επιτροπή ηττήθηκε, πρέπει να κριθεί ότι αυτή θα φέρει, εκτός από τα δικά της έξοδα, και τα έξοδα της προσφεύγουσας, σύμφωνα με το αίτημα της τελευταίας.

173 Σύμφωνα με το άρθρο 87, παράγραφος 4, του Κανονισμού Διαδικασίας του Πρωτοδικείου, οι παρεμβαίνοντες φέρουν τα δικαστικά τους έξοδα.

Για τους λόγους αυτούς,

ΤΟ ΠΡΩΤΟΔΙΚΕΙΟ (τρίτο πενταμελές τμήμα)

αποφασίζει:

1) Ακυρώνει την απόφαση 97/789/ΕΚ της Επιτροπής, της 15ης Ιουλίου 1997, σχετικά με την αύξηση του κεφαλαίου της εταιρίας Alitalia.

2) Η Επιτροπή φέρει τα έξοδά της, καθώς και τα έξοδα στα οποία υποβλήθηκε η προσφεύγουσα.

3) Η Air One SpA και η Air Europe SpA φέρουν τα δικά τους έξοδα.

Lenaerts Azizi Moura Ramos

Jaeger Mengozzi

Δημοσιεύθηκε σε δημόσια συνεδρίαση στο Λουξεμβούργο στις 12 Δεκεμβρίου 2000.

Ο Γραμματέας

H. Jung

Ο Πρόεδρος

J. Azizi